

DE QUÈ PARLEM QUAN PARLEM D'HUMANITATS?

Problemàtica al voltant d'un terme

Sergei Prokofiev
Curs 2016-2017
2n Batxillerat B

A Montse Noguera

Síntesi

El protagonisme de l'economia i la força implacable de la tecnologia i la ciència amenacen la formació humanística en la nostra societat, que es regeix per una lògica economicista i utilitària. En aquest context, resulta interessant preguntar-se què són les humanitats i quin valor tenen actualment. Amb aquestes qüestions en ment, he estudiat l'origen del terme i la problemàtica que sorgeix a l'hora de desenvolupar-ne una definició, la relació amb les ciències, els discursos de defensa de les humanitats, i l'opinió en el món acadèmic. La meua recerca mostra la inexistència d'una definició unànime de les humanitats, posa en perspectiva els diversos arguments que se solen donar per defensar les humanitats i evidencia la tendència a menystenir el seu valor.

Resumen

El protagonismo de la economía y la fuerza implacable de la tecnología y la ciencia amenazan la formación humanística en nuestra sociedad, que se rige por una lógica economicista y utilitaria. En este contexto, resulta interesante preguntarse qué son las humanidades y qué valor tienen actualmente. Con estas cuestiones en mente, he estudiado el origen del término y la problemática que surge a la hora de desarrollar una definición, la relación con las ciencias, los discursos de defensa de las humanidades, y la opinión sobre estas en el mundo académico. Mi estudio muestra la inexistencia de una definición unánime de las humanidades, pone en perspectiva los distintos argumentos que se suelen dar para defender las humanidades y evidencia la tendencia a menospreciar su valor.

Abstract

The prominence of the economy and the strength of technology and science threaten the humanities education in our society, which is regulated by an economic interest and the theory of utilitarianism. In this context it is worth asking, what are humanities? Which is their value nowadays? With these questions in mind, I have studied the origin of the term and the problems of its definition, the relation with science, the defence discourses concerning humanities, and the opinion about them in the academic world. My research shows the inexistence of a unanimous definition of humanities, the different arguments to defend them and the inclination to underestimate their value.

Índex

Introducció	5
1. Problemes de definició	7
1.1. Humanitats i <i>Studia Humanitatis</i>	8
1.2. Humanitats i Humanisme	12
1.3. Contextos d'ús del terme humanitats	15
1.3.1. Concrecions en l'àmbit acadèmic.....	15
1.3.2. Defensa de les humanitats.....	16
2. Relació entre Ciències i Lletres.....	18
3. Discursos sobre les humanitats	27
3.1. Les humanitats i la formació del ciutadà	27
3.2. Vinculació de la defensa de les humanitats amb la defensa de la Universitat	30
3.3. Vinculació de la defensa de les humanitats amb la defensa de la literatura	35
3.4. Les humanitats i els valors de l'empresa	38
3.5. Concentrat de tòpics: el llenguatge del màrqueting de les humanitats	41
4. Opinió sobre les humanitats en l'àmbit escolar i estudiantil, en general (una mostra)	44
4.1. Definició d' <i>Humanitats</i> i disciplines que les formen.....	45
4.2. Importància del Llatí i el Grec en el currículum escolar.....	47
4.3. Relació entre Ciències i Lletres.....	50
4.4. La crisi de les humanitats.....	52
Conclusions	54
Fonts consultades.....	56
Annexos.....	60
Entrevistes a estudiants	60
Entrevistes a professors	87

Introducció

La gran majoria d'alumnes tenim un gran dilema personal envers la difícil elecció de l'especialitat d'estudis a cursar. Ens trobem per primera vegada en aquesta hostil situació, ja que sempre hem anat passant els cursos sense qüestionar-nos absolutament res. Ens adonem que una infinitat de preguntes, que poques vegades tenen resposta, habiten dins nostre com ones enfurismades immerses en un mar de dubtes. I tanmateix, no apareix, en cap moment, l'esperançadora llum d'un far que ens guii cap a terra ferma, lluny del mar i de la tempesta.

Si els alumnes desconeixem què es tracta en cada modalitat del batxillerat és més fàcil que, moguts per la pressió social o, en certs casos, per la influència familiar, tinguem la tendència a triar l'especialitat científica o tecnològica, actualment vinculada a tota una sèrie de conceptes de prestigi i utilitat, en comptes de la humanística, que no té "cap utilitat practicoprofessional" i és vista com "la modalitat fàcil".

Inicialment, volia donar resposta a aquesta tendència a menystenir les humanitats, particularment en el món acadèmic. Volia saber per què a totes les modalitats hi podem trobar "humanistes frustrats"; amants de la literatura i de la filosofia que possiblement ni s'han plantejat la idea de triar i estudiar el batxillerat d'Humanitats. Volia saber, en definitiva, per què l'orientador em va aconsellar cursar un batxillerat científic simplement pel fet de treure molt bones notes.

El cert és que vaig començar el treball amb l'objectiu d'estudiar a fons aquesta relació entre ciències i humanitats. Com que fa molts anys que estudio a l'institut, l'hàbit de sentir el mot *Humanitats* m'havia fet creure que entenia perfectament el seu significat, fins que un dia m'ho vaig plantejar seriosament. De què parlem quan usem el terme *Humanitats*?

En aquell moment vaig entendre que per estudiar quina ha estat, i és, la relació de les humanitats amb les ciències, primer havia de conèixer el terme *Humanitats*. Aquest treball de recerca intenta respondre a aquesta pregunta, duent a terme, en primer lloc, un recorregut històric que comença en el Renaixement, període històric en el qual sorgeix un cicle d'estudis anomenat *Studia Humanitatis*. Aquesta presentació històrica es justifica per la necessitat de conèixer les característiques de l'Humanisme renaixentista, i de discernir quines d'aquestes es mantenen amb el transcurs del temps. En aquesta primera part, també s'analitzen les definicions que diversos diccionaris donen d'aquest terme, i en quins contextos el podem trobar.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

En segon lloc, estudio la relació entre ciències i lletres (humanitats), la figura de l'humanista i la del científic, aturant-me particularment en les confrontacions més importants que hi ha hagut entre ells al llarg dels últims segles, i l'existència de certs projectes que tenen com a objectiu unir ambdós camps del saber.

A continuació, es mostren els diversos arguments que se solen donar per defensar les humanitats, força diversos entre ells. I finalment comento el resultat de diverses entrevistes realitzades a estudiants i professors, a propòsit de la problemàtica que ens ocupa.

Per a l'elaboració del treball he consultat principalment llibres, encara que també certes pàgines web, que es poden apreciar a les fonts consultades. En relació als llibres que m'han resultat particularment útils, considero oportú destacar-ne *The value of the humanities* de Helen Small, *Not for profit: why democracy needs the humanities* de Martha Nussbaum, i *La utilitat de l'inútil* de Nuccio Ordine. Per la redacció del quart capítol, he entrevistat a divuit persones: dotze estudiants, tots ells alumnes o exalumnes de l'INS Serrallarga, i sis professors d'aquest mateix centre.

En darrer lloc, m'agradaria agrair l'ajuda i l'orientació dels meus tutors, essencials per a la redacció d'aquest treball. Gràcies pel suport incondicional.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

1. Problemes de definició

La paraula *Humanitats* és freqüentment usada, cosa que ens ha fet creure que entenem perfectament el seu significat, però és realment cert? És a dir, sabem de què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Es tracta d'un terme amb una història llarga i complexa: s'ha anat emprant en contextos diversos i adquirint implicacions noves, en reacció a determinades tendències intel·lectuals i ideològiques de cada època. Això fa que sigui un terme polisèmic, ja que no s'usa en un únic sentit, i és aquesta diversitat d'usos la que determina la dificultat d'elaborar-ne una definició. De fet, els diversos usos de la paraula *Humanitats* mostren que ens trobem davant d'un concepte que oscil·la entre una definició més o menys acotada, caracteritzant un determinada tipologia d'estudis, i un grau d'abstracció i d'indeterminació tan gran que es fa difícil precisar-ne realment el sentit. La raó d'aquesta oscil·lació té les seves arrels en els orígens mateixos del terme, com veurem; i de fet, l'ambivalència original s'ha anat engreixant, tot desenvolupant el poder suggestiu de la família semàntica a la qual pertany: humà, humanista, humanisme, humanitzar...

En aquest capítol analitzarem les bases d'aquesta oscil·lació semàntica i veurem quin tipus de contextos determinen l'ús contemporani d'aquest terme.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

1.1. Humanitats i *Studia Humanitatis*

El terme *Humanitats* té el seu origen en l'expressió *Studia Humanitatis*, utilitzada en el Renaixement per designar una línia d'estudis que trencava amb la tradició medieval. Com explica Paul Oskar Kristeller¹, els *Studia Humanitatis* eren un cicle ben definit de disciplines intel·lectuals que avui considerariem pròpies d'una formació de lletres: gramàtica, retòrica, història, poesia i filosofia moral, totes basades en la lectura i la interpretació dels autors clàssics que havien escrit en llatí i en grec, ja que es creia que, per escriure i parlar bé, era necessari imitar els antics. Els mestres i els estudiants d'aquests estudis humanístics eren anomenats humanistes² i la seva contribució fou fonamental per a les èpoques posteriors.

D'una banda, la tasca dels humanistes es caracteritzà pel redescobriment i l'estudi dels textos clàssics grecollatins (atès que aportaven nous elements per considerar la visió contemporània del món), la restitució i interpretació dels seus textos i l'assimilació d'idees i valors que contenen. D'aquesta manera, sorgiren tècniques més rigoroses per a l'edició, l'anàlisi i la traducció de textos, i es transmeté la cultura de manera més fidel i eficient. Els humanistes renaixentistes, doncs, prengueren l'antiguitat grecollatina com a referent a seguir, i intentaren imitar la puresa del seu estil. D'altra banda, també van introduir el grec als plans d'estudis de totes les universitats i les escoles secundàries de l'Europa occidental. Així doncs, gràcies a ells es van ampliar els coneixements que es tenien sobre la literatura clàssica fins cobrir gairebé tot el que avui ha sobreviscut.

La definició que fa el DIEC³ de la paraula *Humanitats* evidencia aquesta vinculació amb els *Studia Humanitatis* renaixentistes:

Humanitat

4 1 f. pl. [PE] Estudi de les lletres clàssiques.

4 2 f. pl. [LC] [PE] Conjunt d'estudis relacionats amb les lletres i amb les activitats que fan referència als valors humans.

¹ KRISTELLER, P. (1993), p. 39.

² *Ibidem*, p. 39.

³ DIEC (2015).

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

En relació al que n'observem, podem apreciar força similitud amb el contingut mostrat al diccionari de l'Enciclopèdia catalana o a *DRAE*. Primerament es fa referència únicament a l'estudi de les lletres clàssiques, és a dir, de la literatura grecolatina. La segona definició fa extensiva l'aplicació del terme fora de l'àmbit estricte de les lletres clàssiques, i hi afegeix, a més —tot i que en uns termes molt genèrics— el camp propi de la filosofia moral. Aquesta definició més laxa permet incloure, com a activitats pròpies de les humanitats, el bon ús de la llengua, l'estudi de la tradició literària, i el conreu de la sensibilitat artística, entesa com un dels “valors humans” esmentats pel DIEC. Si combinem totes dues definicions, obtenim una caracterització de les humanitats que encaixa força amb la noció renaixentista dels *Studia Humanitatis*. El fet que el DIEC destriï el significat del terme en dues definicions separades mostra que, per una banda, s'hi vol reflectir l'estreta vinculació que hi ha hagut històricament entre el concepte d'*Humanitats* i les lletres clàssiques; però per altra banda, també es vol relativitzar aquesta noció, deixant-la aïllada en una definició separada de la segona, en què s'empra el terme general “lletres”. El més lògic és que s'entengui que les lletres grecolatines hi són incloses, però també és cert que un terme tan general no obliga a res: per tant, la segona definició del diccionari deixa la porta oberta a unes humanitats sense grec ni llatí. En canvi, no es dubta a incloure-hi un element integrant del caràcter dels *Studia Humanitatis* com és la referència als “valors humans”.

L'entrada que presenta Alcover-Moll⁴ (*Diccionari Català-Valencià-Balear*), però, és una mica diferent de la del DIEC:

Humanitat

5. pl. Lletres humanes; estudi de les lletres clàssiques considerades com a instrument d'educació o formació moral. Per instruir-se en los arts liberals e altres ciències e humanitats, doc. a. 1480 (BSAL, vii, 188).

En aquest cas, es mostra la idea de les lletres clàssiques com a formació moral. El cert és que els humanistes van tenir, durant el Renaixement, un paper important en el desenvolupament de la filosofia. Els *Studia Humanitatis* s'havien concentrat en la literatura, la gramàtica, la retòrica i la

⁴ DCVB (1962).

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

història; però a la segona meitat del *Quattrocento*, van ampliar el seu camp d'estudi i hi van incloure una disciplina filosòfica, la moral⁵.

Així doncs, en la definició del terme *Humanitats*, tan aviat es reconeix la centralitat de les lletres clàssiques com es relativitza, i fins i tot es deixa la porta oberta a la seva supressió, en favor d'una concepció més general de les "lletres". Les humanitats tenen essencialment a veure amb l'estudi de la literatura i la llengua; però també es reconeix que tracten dels "valors humans".

Val a dir que la idea que les humanitats tenen a veure amb els "valors humans" està ancorada en el terme llatí *humanitas*, inclòs en l'expressió *Studia Humanitatis*. Aquesta paraula, la utilitzen Ciceró i altres autors clàssics i té diversos usos:

En primer lloc, fa referència a la naturalesa humana entesa en un sentit positiu: les qualitats i els sentiments, la filantropia⁶, la benevolència envers els altres... (*human nature, humanity, in a good sense; the qualities, feelings, and inclinations of mankind / Humane or gentle conduct towards others, humanity, philanthropy, gentleness, kindness, politeness*⁷). En segon lloc, significa la mena de valors culturals que procedien del que podríem anomenar una bona educació o cultura general (*Mental cultivation befitting a man, liberal education, good breeding, elegance of manners or language, refinement*⁸).

Aquesta relació amb *humanitas* dona lloc a concepcions més àmplies del terme *Humanitats*, com és el cas de la vinculació amb el concepte de "cultura", amb el de "ciències humanes" i "ciències socials" o amb el fet de caracteritzar l'humanista com a persona que combina el coneixement i les bones maneres i el refinament.

És cert que, en el primer cas, *cultura* pot tenir efectivament molts significats, però en podem distingir de principals. Un d'ells no té una relació directa amb el terme *Humanitats*, ja que fa referència als coneixements, les creences i les pautes de conducta que permeten desenvolupar un conjunt d'actituds, valors i objectius que, en definitiva, caracteritzen un grup o societat (*the way of life, especially the general customs and beliefs, of a particular group of people at a particular time*⁹). Tot i això, n'hi ha un que sí que s'hi pot vincular. El mot modern, de fet, prové del llatí *cultura*,

⁵ KRISTELLER, P. (1993), p. 40.

⁶ Amor pel gènere humà.

⁷ LEWIS & SHORT LATIN DICTIONARY (1879) s.v. *Humanitas*.

⁸ LEWIS & SHORT LATIN DICTIONARY (1879) s.v. *Humanitas*.

⁹ CAMBRIDGE ENGLISH DICTIONARY (2003) s.v. *Culture*.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

derivat de *colere* ("cultivar" o "conrear"), usat per l'orador romà Ciceró associant-lo, a partir de la metàfora agrícola, al cultiu de l'ànima (*cultura animi*) i, en definitiva, del saber, entès com el procés de formació de la ment. El terme es refereix, doncs, al perfeccionament de la persona, especialment a partir de l'educació en aquelles disciplines pròpies dels *Studia Humanitatis*, com per exemple la literatura o la filosofia¹⁰.

Norbert Bilbeny, professor universitari, filòsof, escriptor, i catedràtic d'ètica a la Universitat de Barcelona d'ençà del 1990, ofereix una definició d'*Humanitats* molt laxa, lligada a l'etimologia del terme. Bilbeny parteix de la base que les humanitats estudien el fet de ser humans, i per aquesta raó considera que el coneixement social també n'ha de formar part. D'aquesta manera, les ciències socials queden integrades a dins del concepte. Com que les humanitats contempnen tant el coneixement humà com el social, el ventall de les diverses disciplines és molt ampli. Des d'aquest punt de vista, en formarien part les que donen informació sobre la nostra posició en el mapa geogràfic (geografia i els estudis demogràfics); les que estudien els nostres orígens en el temps (la paleontologia, la prehistòria, la història i l'arqueologia); les que consideren la nostra activitat simbòlica (antropologia, ciències de la religió i estudis artístics); les que se centren en el llenguatge (llengües clàssiques i antigues, idiomes moderns, lingüística i fonologia, estudis literaris i teatrals, biblioteconomia i arxivística); les que estudien la ment i la conducta humanes (neuropsicologia, psicologia, psicologia social i sociologia); les que tracten l'acció humana regida per normes (economia i estudis empresarials, comerç internacional, turisme, treball social, urbanística, ciència política i de l'administració, dret, relacions internacionals...); i les que ho fan sobre el mapa de la vida (educació social, magisteri, ciències de l'educació i filosofia)¹¹.

L'humanista, l'home o la dona que pot conèixer i valorar allò humà com un tot, entra al saber universal per una porta, la del seu saber particular, que li permetrà tenir una base i una clau d'accés a la seva condició de "uomo universale" ¹².

I en definitiva, què són les humanitats? I quines disciplines aplega? L'opinió al respecte resulta tan diversa que no podem assegurar ni una definició unànime del terme, ni el nombre ni la denominació exacta de les diverses disciplines que la integren. Aquesta confusió i indefinició també es pot veure il·lustrada en la relació que s'estableix avui en dia entre Humanitats i Humanisme.

¹⁰ WIKIPEDIA (2016). *Culture*.

¹¹ BILBENY, N. (2005), p. 31-34.

¹² *Ibidem*, p. 35.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

1.2. Humanitats i Humanisme

Humanisme i *Humanitats* són dos termes relacionats, però no pas sinònims. Tanmateix, actualment no és estrany que es doni una confusió entre tots dos.

El terme *Humanisme* no va sorgir com a tal fins al segle XIX, probablement per primera vegada a Alemanya, creat per l'educador F. J. Niethammer l'any 1809 amb l'objectiu de reivindicar que l'educació secundària hauria de prendre en consideració, principalment, els clàssics grecs i llatins. Niethammer s'oposava d'aquesta manera a les creixents demandes perquè l'educació fos més pràctica i més científica¹³.

D'altra banda, també expressava la devoció per la literatura de l'antiguitat grecoromana i els valors humans que s'hi poguessin relacionar. Però tot i que la paraula és recent, el concepte que designa fa referència a una activitat practicada al llarg dels segles que mai havia rebut un nom concret.

Per això els estudiosos del Renaixement no dubten a aplicar el terme *Humanisme* al corrent que va trencar amb l'organització i la concepció medieval dels sabers, i va posar l'antiguitat clàssica al centre de la formació de l'intel·lectual. En realitat, el terme *Humanisme* deriva d'*humanista* (en realitat, *d'umanista*, la seva forma italiana), que, com hem dit més amunt, designava aquell que conreava els *Studia Humanitatis*.

L'Humanisme respon a un projecte renaixentista basat en una voluntat de trencar amb el passat i plantejar-se d'una nova manera les grans preguntes en relació a l'ésser humà: la seva condició, la seva integritat, les seves preocupacions, les necessitats espirituals, la relació que manté amb la natura que l'envolta...

Per altra banda, el fet que els humanistes s'impregnessin de la visió del món i dels valors morals i estètics dels textos grecolatins també determinà un canvi de perspectiva respecte dels estàndards medievals. El caràcter evocador del terme *humanista* ha donat lloc a la imatge tòpica del pensament renaixentista centrat en l'home, per oposició al teocentrisme medieval, que, plantejada així, resulta enganyosa. En qualsevol cas, la idea que l'humanista es defineix pel fet de preocupar-se per tot el que té a veure amb la cultura humana es recolza en el propi significat del terme llatí *humanitas*, i s'ha pogut reforçar per contrast amb la figura emergent del científic, des del segle XVII.

¹³ KRAYE, J. (1998), p. 20.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

També s'utilitza el terme *Humanisme* per designar un moviment intel·lectual que, com en el cas de l'Humanisme renaixentista, tampoc s'anomenà així en el seu moment: es tracta del Neohumanisme alemany¹⁴, que sorgí al voltant de 1750, i es pot considerar una continuació de l'humanisme propi del Renaixement. De la mateixa manera, es va fer una reivindicació de l'antiguitat clàssica grecollatina com a model i es creà un vincle amb la idea de coneixement humanístic, associat al terme alemany *Bildung*¹⁵ (la tradició de la formació autodidacta en què la filosofia i l'educació estan lligades a un procés de maduració personal i cultural), i a un projecte de formació integral (física i moral) de l'individu. El Neohumanisme s'apropa a la filosofia kantiana, però refusa el racionalisme unilateral, l'excessiva especialització i, en especial, l'utilitarisme.

El neohumanisme és el paradigma a partir del qual, d'una banda, es promou la configuració de la personalitat individual amb l'objectiu d'aconseguir l'harmonia interior i la relació solidària amb el pròxim, i, d'altra banda, es desperta la iniciativa i la espontaneïtat de l'alumne per tal de prosseguir (...) el model clàssic grec ¹⁶.

Wilhelm von Humboldt, lingüista i filòsof del segle XIX, va elaborar una teoria sobre la formació humanística, en què recupera els principis de la humanitat, la individualitat, l'estètica i el domini de la llengua com a bases del redescobriment que caracteritzà el Neohumanisme. El moviment va influir en Wilhelm von Humboldt i en la seva concepció de la Universitat, que va tenir una gran importància. El model universitari de Humboldt, que tenia com a ideal la formació integral de l'individu, s'oposa sovint al model actual. El centre de les idees humboldtians és el perfeccionament de l'home a través de la formació i de la cultura, el cultiu lingüístic i artístic, i la moral, entesos com el procés de ser, gradualment, més humà. Actualment, alguns professionals del món universitari, com per exemple Jordi Llovet, encara reconeixen el model humboldtià com un dels millors que hi ha hagut mai.

El fet que aquesta reinterpretació de l'humanisme es presenti com a continuadora de l'esperit renaixentista, en la mesura en què s'emmiralla en l'antiguitat grega per construir el seu projecte de formació de la persona, ha provocat una certa confusió entre el concepte d'Humanisme i el d'humanitats.

¹⁴ WIKIPEDIA (2015). *German new humanism*.

¹⁵ WIKIPEDIA (2016). *Bildung*.

¹⁶ MARTÍ, M. (2012), p. 15-16.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Això és evident en el cas de l'ús que fa, per exemple, Martha Nussbaum, filòsofa estatunidenca especialitzada en filosofia antiga i interessada per l'ensenyament, l'ètica i la política, del terme *Humanities* (equivalent anglès de les humanitats) referint-se al model d'educació nord-americà de les Arts Liberals, vinculades a l'*Educació Liberal*, un sistema educatiu que tingué molta força als Estats Units, considerat apte pel cultiu d'una persona lliure i que atorgava una importància cabdal als estudis humanístics.

El que és interessant d'observar és que els moviments, des del segle XVIII en endavant, que etiquetem com a "humanistes", i que reivindiquen determinats valors personals i socials, sorgeixen com a resposta a una expansió creixent de les idees científiques, racionalistes i utilitaristes. La idea d'humanitats quedarà, d'una manera o altra, unida a aquestes reivindicacions, tot i que no sempre és ben definida. Això ha fet que s'utilitzi el terme *Humanitats* en uns contextos que van més enllà de la definició estàndard del diccionari.

1.3. Contextos d'ús del terme humanitats

Avui dia, podem trobar el terme *Humanitats* emprat principalment en dos tipus de contextos: en primer lloc el context de l'organització acadèmica dels sabers, com en els currículums de Batxillerat i de la Universitat; en segon lloc, trobem una sèrie de discursos en què implícitament o explícitament es fa una defensa d'allò que suposadament representen les humanitats.

1.3.1. Concrecions en l'àmbit acadèmic

Com hem esmentat anteriorment, el terme *Humanitats* actualment s'utilitza en un context d'organització acadèmica dels sabers tant a nivell universitari com a l'educació secundària.

L'organització actual del Batxillerat distingeix una modalitat que rep el nom de Modalitat d'Humanitats i Ciències Socials. Un bon nombre de les matèries formen part pròpiament de les *Ciències Socials*, una especialitat força definida: Història, Geografia, Sociologia, Matemàtiques aplicades a les Ciències Socials i Economia. En canvi, *Humanitats* s'acaba relacionant amb les disciplines que no són estrictament de *Ciències Socials*: el llatí, el grec, les diverses literatures (castellana, catalana i universal) i la història de l'art. El llatí és la matèria obligatòria per cursar l'especialitat i, per tant, es manté com la que la defineix. El grec i les diverses literatures també hi queden associades. Tanmateix, la història de l'art no és totalment humanística, sinó que es va compartir amb el batxillerat de ciències socials. La veritat és que hi ha diverses opinions al respecte, però com diu Martha Nussbaum¹⁷, les humanitats i les arts estan totalment associades. D'altra banda, si s'observa el contingut del grau universitari d'Humanitats, es pot apreciar que hi és inclosa la matèria d'història de l'art.

En relació a la Universitat, les disciplines que s'ajustarien a la definició d'*Humanitats* s'estudien com a carreres separades, que poden organitzar-se i rebre noms diferents d'una universitat a l'altra (Filologia Clàssica, Filologia Catalana, Estudis Catalans, Filologia Hispànica, Estudis Anglesos, Lingüística, etc.). Alguns autors, com per exemple Jordi Llovet, lamenten que l'especialització ha anat en detriment de l'ideal de coneixement propi dels *Studia Humanitatis*, atès que l'ideal de l'humanista és aquell que s'interessa tant per les llengües clàssiques, com per la filosofia, la

¹⁷ NUSSBAUM, M. (2011), p. 22.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

literatura i el llenguatge, la història... i que, per tant, té un cert coneixement global de totes aquelles disciplines que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*¹⁸.

Algunes universitats ofereixen un grau amb el nom d'*Humanitats*, el qual sembla aparentment respondre a la voluntat d'oferir una perspectiva de conjunt dels diversos camps que reconixeríem propis de l'àmbit humanístic. Hi trobem assignatures on es tracta el vessant lingüístic, com per exemple les llengües i les literatures catalana, castellana, anglesa, francesa, llatina...; l'històric, basat en el tractament dels fets més rellevants des dels orígens de la civilització fins al segle XX; l'artístic i cultural, com ara la història de l'art; o el filosòfic, en el cas d'ètica i de filosofia política, entre d'altres.

1.3.2. Defensa de les humanitats

Quan es fa una defensa de les humanitats el sentit del terme sol ser més vague: de fet, la definició exacta d'*Humanitats* sol deixar-se de banda, en favor de posar al centre del discurs la reivindicació d'una sèrie de valors personals i socials que es volen relacionar a la idea d'humanitats.

En línies generals, podem apreciar que principalment aquest discurs es planteja de quatre maneres diferents, que analitzarem en el tercer capítol del treball.

En primer lloc, s'associa les humanitats al desenvolupament d'un esperit crític i, per tant, a la formació d'un bon ciutadà. D'aquesta manera, se li atribueixen una sèrie de valors socials; essencialment un de crític i un d'ètic, que al capdavant tenen la mateixa funció, atès que un va lligat a l'altre.

En segon lloc, es pot observar també una vinculació del discurs de defensa de les humanitats amb una defensa de la Universitat o de la Literatura. És freqüent, doncs, veure discursos que inicialment són presentats com una reivindicació del valor de les humanitats i que, finalment, acaben resultant una defensa d'un cert model universitari o de la importància de la Literatura.

En tercer i darrer lloc, hi ha discursos en què es fa una defensa de les humanitats a partir d'una voluntat d'integració del terme i tot allò que representa a dins dels paràmetres de l'interès econòmic.

¹⁸ LLOVET, J. (2011), p. 25.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Ara bé, contra què cal defensar les Humanitats? Aquests discursos de defensa s'han anat desenvolupant com a part d'una polèmica que no és pas recent, i que se sol resumir en l'oposició Ciències versus Lletres. En el capítol següent resseguirem la història d'aquesta polèmica.

2. Relació entre Ciències i Lletres

Ciències i Lletres és una expressió que se sol emprar per presentar les dues branques principals del coneixement humà. A més, també serveix per designar els dos itineraris de la formació acadèmica, tenint en consideració la seva separació al finalitzar l'educació secundària obligatòria. D'una banda, les *Lletres* s'entenen com les humanitats i ciències humanes o socials. D'altra banda, les *Ciències* s'identifiquen molt sovint com les ciències físiques-naturals o exactes¹⁹. La veritat és que la tendència majoritària és oposar-les i, de fet, a partir d'aquesta oposició sorgeix la tradicional pregunta: "Ets de ciències o de lletres?"

El professional de Ciències és el científic, habitualment presentat a partir d'una sèrie d'habilitats: la curiositat, per tal de descobrir i saber més sobre allò que l'envolta; la lògica i la sistemàtica, ja que d'aquesta manera planifica la seva feina ordenadament i obté millors resultats; una ment oberta, amb l'objectiu de contemplar totes les opcions possibles i adquirir una visió progressivament més perfecta del món; l'honestedat intel·lectual, per així reconèixer la feina dels altres científics i presentar sempre les dades veritables; la capacitat de treball i la persistència, ja que busca incondicionalment la veritat per tal de presentar-la a la societat, a pesar dels obstacles i els fracassos; i d'altres com per exemple el pensament crític i racional²⁰.

Aquesta sèrie de tòpics també es poden observar en els "perfils d'estudiants" que presenten les diverses facultats de ciències de Catalunya. En la presentació del grau de "Física i Química" de la Universitat Autònoma de Barcelona, s'estableix la següent llista d'habilitats, que constata i il·lustra les que hem esmentat anteriorment:

- Curiositat, capacitat d'observació, d'anàlisi dels fenòmens i habilitat deductiva
- Capacitat de raonament lògic i anàlisi rigorosa
- Capacitat de comprensió abstracta
- Interès per la recerca i l'experimentació
- Interès per les noves tecnologies
- Certa facilitat per les matemàtiques
- Ordre, rigor i mètode en el treball

¹⁹ WIKIPEDIA (2015). *Letras y ciencias*.

²⁰ EXPERTS COLUMN. *Attitudes and values a scientist must possess*.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

De la mateixa manera que la idea de *Ciència* va lligada a l'ideal del *científic*, sembla inevitable associar, al discurs sobre les humanitats, el retrat de les qualitats del seu professional: l'humanista, que és, des del Renaixement, el mestre o l'estudiant de les humanitats. La contribució d'aquests mestres és fonamental per a les èpoques posteriors, atès que són ells els encarregats de transmetre, als seus deixebles, el saber propi de les disciplines humanístiques.

A Catalunya, diversos autors parlen d'aquesta figura, li atribueixen una sèrie de valors, i d'aquesta manera dibuixen un ideal de l'humanista. Aquests autors són principalment Jordi Llovet i Norbert Bilbeny.

L'ideal de l'humanista és aquell que s'interessa tant per les llengües clàssiques, com per la filosofia, la literatura i el llenguatge, la història... Aquell que, tal i com diu Llovet, té una idea com cal dels grans moviments espirituals, religiosos, històrics i culturals del nostre continent.

Els de clàssiques saben filosofia, els filòsofs tenen interès per la literatura i el llenguatge, els historiadors llegeixen Hegel o Balzac, i els literats saben història ²¹.

Durant la primera meitat del segle XV, els humanistes sí que estudiaven efectivament tot un cicle de disciplines que incloïen la gramàtica, la retòrica, la poesia, la història i la filosofia moral; és a dir, un espectre molt ampli d'ensenyaments. Tanmateix, avui en dia la facultat de Filosofia i Lletres s'ha convertit en un conjunt de facultats particulars i especialitzades. Llovet afirma que aquesta forta especialització dels sabers ha provocat, alhora, la desintegració d'aquest esperit humanístic, cosa que ell planteja com *un dels mals més grans que han succeït a les universitats espanyoles*, tenint en compte que aquest ampli coneixement del saber, que caracteritzava antigament la figura de l'humanista, majoritàriament ja no es compleix:

*Un estudiant de Dante no sap gaire res de Virgili, un estudiant de la filosofia aristotèlica no sap llengua grega, un estudiant d'Història d'Amèrica no sap res de Melville, un estudiant de Shakespeare no coneix el regnat de la reina Elisabet, un estudiant de filologia catalana no ha llegit res de Machado, un estudiant de filologia espanyola no ha llegit Carles Riba...*²²

En referència al professional encarregat de transmetre els sabers humanístics, Llovet considera que ha de ser una figura respectada pels estudiants i amb un objectiu ben clar: transmetre,

²¹ LLOVET, J. (2011), p. 25.

²² *Ibidem*, p. 26.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

òbviament, el seu coneixement als alumnes i, d'aquesta manera, convertir-los en els ciutadans que encara no són.

Bilbeny també pensa, igual que Llovet, que la tasca de l'humanista és formar bons ciutadans, o tal i com ell ho diu: *humanitzar*. Aquesta idea la desenvolupa atribuint una sèrie d'adjectius a l'home de lletres. Segons ell, hauria de ser una persona cortesa, sociable, gentil, educada... i amb un alt sentit ètic i estètic²³. Bilbeny sembla reivindicar, sense dir-ho explícitament, el concepte llatí d'*humanitas* que subjau en el terme "humanista".

Al llarg de la història hi ha hagut diverses confrontacions entre científics i humanistes. Ja durant l'anomenada revolució científica del segle XVII, es varen començar a titllar les humanitats d'inútils per a la formació humana ideal per ser purament teòriques, i es va desplaçar l'interès de l'anàlisi dels textos a l'experimentació científica de la realitat. En aquell moment, s'intueix l'inici d'una oposició entre Ciències i Lletres que durarà fins els nostres dies. Científics de l'època, com per exemple Francis Bacon, sostenien que les humanitats atorgaven massa valor a l'estudi dels autors antics en detriment de l'observació directa i de l'experimentació; que donaven més importància a l'ús i a la possessió de l'aprenentatge que al seu desenvolupament o avenç, i que, en definitiva, els humanistes eren mestres i expositors del coneixement, però en cap circumstància investigadors. La conclusió d'aquests científics, doncs, era que els mètodes humanístics eren inferiors als de la ciència²⁴.

D'aquesta manera, va sorgir durant el segle XVIII una polèmica entre humanistes i científics. Els intel·lectuals del moment començaren a plantejar-se si els escriptors moderns realment havien d'admirar i imitar els grans autors grecs i llatins de l'antiguitat o si, en canvi, aquests models clàssics havien estat ja superats i, per tant, s'havien de deixar enrere. En aquell període, s'aprecia, fins i tot, cert menyspreu envers els humanistes. A França, l'abril de 1792, en el "Comitè per a la Instrucció de l'Assemblea Legislativa", es va fer aquesta afirmació sobre el contingut de la instrucció pública:

²³ BILBENY, N. (2005), p. 22.

²⁴ FRANYUTTI, A. (2013), p. 88.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Que cent homes mediocres componguin versos, cultivin la literatura i la llengua, no aporta res a ningú; però si vint es dediquen a experiències i observacions, probablement afegiran alguna cosa a la massa de coneixements ²⁵.

Les ciències matemàtiques i les naturals se separaren totalment de les antigues Arts liberals al segle XIX. Aquest moment és clau perquè marca l'evolució de les ciències cap a una branca del saber cada vegada més complexa i definida. Aquest ràpid avanç de les ciències va afavorir el desenvolupament de noves àrees més pràctiques i aplicables a les professions econòmicament productives i, en conseqüència, la decadència de l'interès públic en els estudis que s'agrupen sota el terme *Humanitats*, especialment els clàssics.

Aquesta oposició es va endurir realment a partir de finals del segle XIX i durant el XX, i ha provocat discussions entre humanistes i científics, de les quals se'n podrien destacar tres.

En primer lloc, cal esmentar la que va tenir lloc entre Thomas Huxley i Matthew Arnold al voltant del 1880. En general, es recorda com una confrontació entre ciència i literatura, i entre científics i humanistes. Huxley i Arnold van elaborar discursos oposats sobre els beneficis intel·lectuals i morals que aporta respectivament una educació científica i una d'humanística. Segons Huxley, la crítica científica de la vida era admirable, atès que no se sotmetia al que digués i marqués cap autoritat, sinó que simplement s'atenia als fets i tenia com a única font de certesa els resultats que venien de l'experimentació. A més, criticà l'atribució il·legítima del monopoli de la cultura per part dels humanistes. Tanmateix, Arnold va respondre que el científic només proporciona coneixement i que, contràriament a l'home de lletres, no té el poder de crear aquesta relació amb l'emoció i amb el sentit de la bellesa. Per a ell, l'estudi humanístic donava un sentit més complet a la vida²⁶.

En segon lloc, i al cap d'aproximadament un segle, també es va dur a terme un debat entre C. P. Snow i F. R. Leavis. Snow era un físic i novel·lista anglès, que el 1959 va escriure un llibre titulat *The two cultures (Les dues cultures)*, que fou molt polèmic i, de fet, també l'origen de l'enfrontament amb Leavis. La tesi de l'obra és que la ruptura de comunicació entre les ciències i les humanitats i la falta d'interdisciplinarietat són uns dels principals inconvenients per a la resolució dels problemes mundials. Per a Snow, la cultura científica és rigorosa i inflexible en la seva exigència d'objectivitat i argumentació raonada. Segons ell, la física és la culminació de bellesa. L'atac a la cultura tradicional és evident, concretament a les Lletres, ja que no parla en absolut de les ciències

²⁵ ALIGHIERO, M. (2009), p. 395.

²⁶ SMALL, H. (2013), p. 44.

humanes²⁷. L'èmfasi, doncs, el posa en una oposició entre un dinamisme i un progrés per part de la ciència, i un immobilisme, una autocomplaença en la seva cultura adquirida, i una tendència al pessimisme i al conservadorisme per part de les lletres, i d'aquesta manera argumenta que els representants de la "cultura tradicional", els "intel·lectuals literaris", no són ja els "vertaders intel·lectuals del seu temps; el futur pertany, o ha de pertànyer, als científics.

There have been plenty of days when I have spent the working hours with scientists and then gone off at night with some literary colleagues. I mean that literally. I have had, of course, intimate friends among both scientists and writers. It was through living among these groups and much more, I think, through moving regularly from one to the other and back again that I got occupied with the problem of what, long before I put it on paper, I christened to myself as the 'two cultures'.

Literary intellectuals at one pole—at the other scientists, and as the most representative, the physical scientists. Between the two a gulf of mutual incomprehension—sometimes (particularly among the young) hostility and dislike, but most of all lack of understanding. They have a curious distorted image of each other.

The non-scientists have a rooted impression that the scientists are shallowly optimistic, unaware of man's condition. On the other hand, the scientists believe that the literary intellectuals are totally lacking in foresight, peculiarly unconcerned with their brother men, in a deep sense anti-intellectual, anxious to restrict both art and thought to the existential moment. And so on.

But what about the other side? They are impoverished too—perhaps more seriously, because they are vainer about it. They still like to pretend that the traditional culture is the whole of 'culture', as though the natural order didn't exist. [...]As with the tone-deaf, they don't know what they miss. They give a pitying chuckle at the news of scientists who have never read a major work of English literature. They dismiss them as ignorant specialists. Yet their own ignorance and their own specialisation is just as startling. Many times I have been present at gatherings of people who, by the standards of the traditional culture, are thought highly educated and who have with considerable gusto been expressing their incredulity at the illiteracy of scientists. Once or twice I have been provoked and have asked the company how many of them could describe the Second Law of

²⁷ WIKIPEDIA (2016). *Las dos culturas*.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

*Thermodynamics. The response was cold: it was also negative. Yet I was asking something which is about the scientific equivalent of Have you read a work of Shakespeare's?*²⁸

El 1962, F. R. Leavis va publicar una resposta a aquest atac, reivindicant la importància de la bona literatura i dient que la visió del món modern que Snow presentava és mesquina i vulgar. Leavis considerava que els grans poetes eren els únics que ens podien aportar una satisfacció veritable, més enllà de la material, atès que ells sabien avivar les nostres sensibilitats individuals. A diferència de Snow, doncs, oposa el materialisme i el positivisme propi de les ciències a la valoració de l'emoció i el component subjectiu de la satisfacció humana, característics de les lletres²⁹. Es pot observar, però, que Leavis parla de poesia, i no pròpiament de l'estudi acadèmic de la literatura. Les dues defenses no són pròpiament simètriques: Snow defensa la feina del científic; Leavis, en canvi, centra la seva defensa en el fenomen literari en si, no en la tasca crítica de l'estudiós de la literatura. Tornarem a aquesta qüestió més endavant, al punt 3.3.

Recentment, a finals del segle XX, hi va haver un darrer conflicte rellevant, conegut com l'afer o l'escàndol Sokal. Aquest escàndol va començar amb un famós engany dut a terme per Alan Sokal, professor de física a la Universitat de Nova York, que va enviar un article pseudocientífic a la revista d'estudis culturals *Social Text*. El seu objectiu era demostrar que una revista d'humanitats publicava qualsevol article amb les següents condicions: que sonés bé i que recolzés els prejudicis ideològics dels editors, a pesar d'estar format a partir d'afirmacions sense sentit. L'article, titulat "Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity" ("La transgressió de les fronteres: cap a una hermenèutica transformativa de la gravetat quàntica"), sostenia que la gravetat quàntica existia perquè la societat es comportava com si existís i que, per tant, la gravetat quàntica no existiria si la societat no hi cregués³⁰.

El mateix dia de la publicació, Sokal anuncià a la revista *Lingua Franca* que l'article era un engany:

I decided to try a modest (though admittedly uncontrolled) experiment: Would a leading North American journal of cultural studies, whose editorial collective includes such luminaries as Fredric Jameson and Andrew Ross, publish an article liberally salted with nonsense if it sounded good and it flattered the editors' ideological preconceptions?

²⁸ SNOW, C. (1959), p. 1-8.

²⁹ SMALL, H. (2013), p. 45.

³⁰ WIKIPEDIA (2016). *Escándalo Sokal*.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

The answer, unfortunately, is yes. Interested readers can find my article, "Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity" in the Spring/Summer 1996 issue of Social Text. It appears in a special number of the magazine devoted to the "Science Wars".

*What's going on here? Could the editors really not have realized that my article was written as a parody? ...*³¹

L'article va tenir, en efecte, diverses respostes per part d'intel·lectuals de les humanitats, com per exemple Derrida, que va intentar posar en evidència la falta de serietat de Sokal i el seu poc coneixement de les obres refutades i les ciències humanes, o Jurdant, que va dur a terme una crítica d'*Impostures intel·lectuals*, escrita per Sokal, en la seva obra *Impostures científiques*. En aquest llibre, un grup de físics, matemàtics, filòsofs i sociòlegs (especialistes en els pensadors francesos que Sokal havia criticat) va analitzar les seves lectures i, de la mateixa manera que Derrida, en va ressaltar el poc coneixement dels propis autors que havia criticat.

Tal i com diu Helen Small³², les arrels d'aquesta oposició entre Ciències i Lletres provenen de l'antiguitat. Es pot apreciar que Sokal repeteix, en certa mesura, el conflicte entre Snow i Leavis, que alhora també reproduïen la disputa entre Huxley i Arnold. I no s'acaba aquí. L'enfrontament entre Huxley i Arnold troba relació amb altres confrontacions, fins arribar a la que va tenir lloc entre Antics i Moderns el segle XVIII. I, d'aquesta manera, es poden trobar les fonts remotes d'aquest conflicte en una oposició entre *ars* i *scientia* a l'antiguitat. El cert és que no són exactament repeticions, atès que cadascuna dóna uns arguments diferents, però s'observa en comú la voluntat d'explotar aquesta oposició binària.

És cert que hi ha hagut projectes i articles que han advocat per una bona relació entre ciències i lletres, i han refusat, per tant, una confrontació o oposició entre ambdós camps del saber. En són exemples el projecte de la *Tercera cultura*, dirigit principalment per John Brockman, o un article titulat "Mandra" de Ramon Folch (doctor en biologia), publicat al núm. 83 de la revista *Mètode*, en el qual considera que l'oposició entre ciències i lletres, en els termes polèmics que es presenta, no té cap sentit. La pregunta que formula, llavors, és: per què continuar-la? Segons ell, les ciències i les lletres juntes, unides, tenen més força:

³¹ SOKAL, A. (2000), p. 49.

³² SMALL, H. (2013), p. 37.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

*El Renaixement rescatà el pensament grecoromà i el mètode científic irrompé amb l'experimentació i la mesura. El mètode científic inaugurà una altra manera de pensar. Les tecnociències que se'n derivaren han transformat de tal manera el món que han fet perdre de vista la condició filosòfica de la ciència. La ciència no s'oposa a les humanitats: s'hi afegeix amb excel·lència, alhora que descarta mites i frauds, siguin físics o metafísics. Galileu no descrivia el que veia a través del telescopi, pensava a partir del que veia. Per això era tan perillós*³³.

El concepte de *Tercera cultura*, d'altra banda, manifesta la necessitat d'una *tercera cultura* que uneixi i alhora superi la cultura humanística i la científica que Snow havia descrit en l'obra *Les dues cultures*, prenent com a base la filosofia natural. La construcció d'aquesta tercera cultura (*Third-Culture Building*) es basa en l'interaccionisme simbòlic i pretén facilitar, finalment, una comunicació intercultural més efectiva³⁴. En certes ocasions, però, sembla que aquesta interacció acabi suposant la desaparició d'allò que representen i han representat les humanitats al llarg de la història.

*Throughout history, intellectual life has been marked by the fact that only a small number of people have done the serious thinking for everybody else. What we are witnessing is passing of the torch from one group of thinkers, the traditional literary intellectuals, to a new group, the intellectuals of the emerging third culture*³⁵.

Al llarg del capítol, hem usat l'expressió *Ciències i Lletres* per parlar de les dues branques principals del coneixement humà i dels dos itineraris de la formació acadèmica. Ara bé, per què actualment s'empra més el terme *Humanitats* en detriment del de *Lletres*?

Sembla ser que l'any 1930 fou creat, a la Universitat de Chicago i Princeton, el primer programa acadèmic que incloïa la categoria *Humanities*, per tal de contrarestar la creixent presència institucional de les ciències naturals i socials. Amb el nou terme, doncs, es traçà un llinatge intel·lectual amb l'Humanisme renaixentista en un intent de dotar de prestigi aquelles disciplines que s'agrupaven sota el terme³⁶.

³³ FOLCH, R. (2014), p. 109.

³⁴ WIKIPEDIA (2016). *The third culture*.

³⁵ BROCKMAN, J. (1996), p. 19.

³⁶ SUMMIT, J. (2012), p. 666-667.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

A Espanya, però, el terme *Humanitats* va arribar força més tard. Durant la dècada dels anys setanta, el BUP encara dividia la formació acadèmica en dos; *Ciències* i *Lletres*. No fou fins a finals de la dècada dels anys vuitanta (1987) que el COU començà a establir quatre modalitats diferents, i una d'elles era precisament *Humanístico-Lingüístico*, basant-se possiblement en el vocable americà *Humanities*. Finalment, el terme *Lletres* es va deixar d'usar per designar l'itinerari de la formació acadèmica i, en conseqüència, la branca del coneixement humà.

Actualment el Batxillerat divideix la formació acadèmica en tres: "Arts", "Humanitats i ciències socials" i "Ciències i tecnologia". La majoria dels alumnes d'aquest Batxillerat tenen molt clar que existeix una jerarquia, no escrita enlloc, però que tothom coneix molt bé, entre les modalitats, establida a partir de la *difficultat* i el *prestigi* que en principi té cadascun. Aquesta jerarquia s'ordena, de major a menor importància, de la següent manera: "Ciències i tecnologia", "Humanitats i ciències socials", tot i que "Ciències socials" encara té més prestigi que "Humanitats", i "Arts". En conseqüència, en les modalitats de ciències naturals i socials sovint es troben humanistes frustrats que han acabat prenent la decisió arran d'una mala orientació, d'una influència familiar o d'una forta pressió social.

Al capdavant, la jerarquia que s'observa en el Batxillerat és la mateixa que s'acaba observant en el món universitari. Avui en dia, cursar un batxillerat científic o tecnològic, i posteriorment un grau que hi tingui relació, dota de prestigi; un prestigi que respon certament a una ideologia dominant economicista. Des d'aquest punt de vista ideològic, les ciències són *útils*. Les humanitats, *inútils*. Als estudiants se'ls dissuadeix d'emprendre carreres que no produeixen recompenses tangibles i guanys immediats i que, en definitiva, no s'estudien per un fi pràctic. Tal i com diu Nuccio Ordine, professor universitari de Literatura italiana, *a poc a poc, amb el creixent desinterès per les disciplines pròpies d'humanitats, s'acabarà cancel·lant la memòria a força de progressives escombrades fins a arribar a l'amnèsia total. Desapareixerà d'entre els éssers humans tot desig d'interrogar el passat per comprendre el present i imaginar el futur. Tindrem una humanitat desmemoriada que perdrà per complet el sentit de la pròpia identitat i la pròpia història* ³⁷.

³⁷ ORDINE, N. (2013), p. 94.

3. Discursos sobre les humanitats

En aquest capítol analitzarem els arguments en què implícitament o explícitament es fa una defensa d'allò que suposadament representen les humanitats: l'atribució d'uns valors socials a les humanitats, l'associació de la defensa de les humanitats a la de la Universitat o de la literatura, i la defensa de les humanitats a partir d'una voluntat d'integració del terme a dins dels paràmetres de l'interès econòmic.

3.1. Les humanitats i la formació del ciutadà

Quan es parla de les en un context en què es pretén fer-ne una defensa, se sol afirmar que les humanitats són portadores d'una sèrie de valors socials. D'aquesta manera, es defineix un caràcter, una actitud determinada davant la vida i una sèrie de compromisos amb la societat. Però quins són aquests valors que s'associen al concepte?

En primer lloc, cal destacar el component ètic atribuït a les humanitats. En aquest cas, són valorades per la seva capacitat de formar èticament una persona i fer-la créixer en aquells aspectes humans que no tenen un valor estrictament econòmic. Són considerades, doncs, una educació per a la ciutadania i, per tant, indispensables per a una democràcia saludable.

Aquest argument té les seves arrels en la tradició nord-americana de les Arts Liberals, i té els seus màxims exponents, en aquests darrers anys, en Martha Nussbaum, Geoffrey Harpham i, a la Gran Bretanya, també en Francis Mulhern. Segons els mateixos defensors d'aquesta línia d'argumentació, les arrels d'aquesta forma de representar les humanitats es troben a l'*Apologia de Sòcrates* de Plató, i en la caracterització que Sòcrates hi fa de si mateix com a "un tàvec que la divinitat ha donat a la polis".

*[30e] Perquè si em mateu difícilment trobareu un altre home com jo, a qui el déu ha situat sobre la ciutat, encara que el símil sembli ridícul, com un tàvec que es posa sobre un cavall apàtic, però noble i fort, per tal de despertar-lo i mantenir-lo viu*³⁸.

³⁸ PLATÓ, *Apologia de Sòcrates*, 30e–31c.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Nussbaum, però, canvia hàbilment “polis” per “democràcia”, i d’aquesta manera pot parlar de la importància de la pedagogia socràtica per a una cultura política democràtica. Sobre el model del “tàvec”, convé recordar que ni Sòcrates ni Plató tenien gran simpatia per la democràcia. Si la funció del “tàvec” és anar remouent la consciència de l’Estat, tant de servei faria en una democràcia com en una oligarquia. A línies generals, no es veu com aquest rol pot tenir un lligam privilegiat o exclusiu amb les humanitats.

I am a sort of gadfly, given to the democracy by the gods, and the democracy is a large, noble horse who is sluggish in its motions, and requires to be stung into life ³⁹.

Segons Martha Nussbaum, el cultiu de les humanitats és crucial per mantenir la democràcia viva i desperta. Per ella, l’objectiu de les democràcies que volen continuar sent estables no pot ser i no hauria de ser simplement el creixement econòmic, ja que llavors es deixarien de banda les arts i les humanitats perquè no condueixen a un avanç econòmic. De fet, aquestes haurien de ser considerades ingredients de l’educació bàsica, ja que promouen un pensament actiu, competent i reflexivament crític.

Jordi Llovet coincideix amb Nussbaum que la ciutadania hauria de ser la fita de tota educació, sigui quina sigui l’edat de l’alumne⁴⁰. Així doncs, Llovet considera que el professor hauria d’assumir que és a l’aula per ensenyar coses als joves i per convertir-los en els ciutadans que encara no són, *a causa de la influència de tots els elements que els han “educat” eficaçment fins aquell moment, com per exemple la música moderna i les discoteques, la televisió, els jocs de videoconsola i el telèfon mòbil* ⁴¹.

En segon lloc, i totalment lligat a l’anterior, també cal esmentar el component crític que s’associa a les humanitats. La mateixa Nussbaum opina que les arts i les humanitats permeten desenvolupar la capacitat de pensar de manera crítica, la capacitat de transcendir lleialtats locals i d’abordar els problemes internacionals i la capacitat d’imaginar amb empatia les dificultats que viu l’altra persona⁴².

D’aquesta manera, Nussbaum assenyala amb encert la importància social de mantenir una veu crítica davant de situacions injustes, i que aquesta veu només pot venir de persones formades per

³⁹ NUSSBAUM, M. (2012), p. 47.

⁴⁰ LLOVET, J. (2011), p. 124.

⁴¹ *Ibidem*, p. 123.

⁴² NUSSBAUM, M. (2011), p. 26

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

a tenir precisament aquest punt de vista crític. Per això, recorda que als Estats Units s'insisteix tant en una sèrie d'assignatures de filosofia i altres disciplines pròpies d'humanitats:

Aquests cursos, tant pel seu contingut com pel seu mètode pedagògic, estimularan els alumnes a pensar i debatre per ells mateixos en comptes de sotmetre's a la tradició i l'autoritat, i que la capacitat de raonar d'aquesta via socràtica és valuosa per a la democràcia ⁴³.

Un dels referents citats per Martha Nussbaum és Rabindranath Tagore, que fou escriptor, poeta, músic i pintor, però també mestre espiritual, pedagog i reformador social. Tagore afirmà, durant una conferència del 1917 al Japó, que el poble permet cada cop més que se l'utilitzi com a part d'una màquina grandiosa per executar els projectes de l'autoritat nacional. Per aquesta raó, creia que només una cultura pública sòlidament crítica, i amb una perspectiva humanística, podria aturar aquesta tendència i, en conseqüència, formar ciutadans globals intel·ligents⁴⁴.

Tanmateix, fins a quin punt es pot argumentar que la reflexió crítica caracteritzi les humanitats? Tal i com diu Helen Small, professora de literatura anglesa de la universitat d'Oxford, que la crítica és l'element propi i exclusiu de les humanitats no és cert, ja que el treball d'aquesta branca del saber sovint és descriptiu, apreciatiu, imaginatiu, especulatiu, o simplement dedicat a mantenir viu el coneixement de l'herència cultural o estimular la curiositat del públic, i totes aquestes no són activitats crítiques. No obstant, el que sí és cert és que la crítica ocupa un espai central i indispensable, més que en les ciències socials o les ciències naturals⁴⁵.

Per tant, Nussbaum entén que les humanitats són una forma d'educació per a la ciutadania, en què la literatura és un instrument i no ben bé una finalitat en si. S'emfasitza tant l'educació entesa com a formació integral de l'individu, que es perd de vista la consideració de les diverses disciplines humanístiques, en tant que formació acadèmica per si mateixes.

⁴³ *Ibidem*, p. 67.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 82.

⁴⁵ SMALL, H. (2013), p. 25.

3.2. Vinculació de la defensa de les humanitats amb la defensa de la Universitat

La forma particular de justificació del rol de les humanitats en la Universitat es sol sobreposar, en certes ocasions, al rol de la Universitat en general. És a dir, el que en un principi es presenta com una reivindicació d'una sèrie de valors personals i socials que es volen associar a la idea d'humanitats, acaba essent una reivindicació d'un model universitari.

N'és un clar exemple l'última obra de Jordi Llovet, titulada *Adéu a la Universitat: l'eclipsi de les humanitats* (2011), de la qual ja hem parlat més amunt, presentada com un crit sobre la poca presència de les humanitats en la societat actual i, particularment, en la Universitat. No obstant, al capdavant no defensa el rol de les humanitats, sinó un model universitari *en crisi*; una crisi que va lligada a la imposició arreu, i a la universitat en particular, d'un model economicista basat en la lògica neoliberal, que provoca, en conseqüència, menystenir i deixar de banda les coses menudes que defineixen, al capdavant, la manera de ser i de fer de la vida universitària. Llovet no solament deplora la imposició d'aquest model per la retallada pressupostària i el menyspreu a les humanitats que suposa, sinó també per la imposició d'una burocràcia que controla les places i els currículums en nom de l'objectivitat⁴⁶.

De fet, les paraules de Llovet continuen una protesta les arrels de la qual, les podem trobar al segle XIX. John Henry Newman va publicar *The Idea of the University* l'any 1859, en la qual rebutja el vincle entre utilitat i formació universitària. Newman expressa que les humanitats són, gairebé per definició, inútils, i que han de topar necessàriament amb l'instrumentalisme econòmic. Newman reafirma la importància del saber en si, la missió primordial del qual no és l'educació moral, ni religiosa, però tampoc utilitària, sinó intel·lectual⁴⁷. Però això no significa que no pugui procurar, amb tot, una certa *utilitat*, una sèrie d'avantatges que l'individu podrà obtenir al final del seu recorregut universitari:

Now, when I say that knowledge is, not merely a means to something beyond it, or the preliminary of certain arts into which it naturally resolves, but an end sufficient to rest in and to pursue for its own sake, surely I am uttering no paradox, for I am stating what is

⁴⁶ LLOVET, J. (2011), p. 126.

⁴⁷ NEWMAN, J. (2009), p. 78-79.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

*both intelligible in itself [...]. I am very far indeed from denying that further advantages accrue to us and redound to others by its possession, over and above what it is in itself*⁴⁸.

Deu anys més tard d'aquesta obra de Newman, Matthew Arnold va escriure *Culture and Anarchy* (1869), que connecta efectivament amb aquesta potent línia de pensament sobre el paper de la Universitat, i d'una manera més general, sobre la cultura. Arnold s'interessava per la qüestió de la utilitat pràctica de l'educació, i per aquesta raó va escriure un informe per al Departament d'Ensenyament amb recomanacions per reformar l'escola i l'ensenyament Universitari. En general, volia oposar-se a les tendències instrumentalistes dels economistes polítics de l'època. Arnold defensava que la idea d'utilitat no ha de ser fonamental per a una visió de l'educació i la cultura, i encara menys si s'espera resultats a curt termini. Per a ell, el valor de l'educació es troba a donar a la persona la capacitat d'utilitzar lliurement la seva intel·ligència, i, d'aquesta manera, crear bons ciutadans, i fer possible que l'home es conegui a ell mateix i el món que l'envolta. A *Culture and Anarchy*, defineix el terme de "cultura" com un procés que dura tota la vida i que està destinat a cercar la perfecció en sentit socràtic, és a dir, un exercici lliure de la intel·ligència i la raó, i la cerca de "la dolcesa i la llum". La visió d'Arnold pot semblar inconsistent, però les seves idees sobre la cultura i l'educació van influir positivament, en certa manera, en les polítiques de govern sobre la qüestió⁴⁹.

*Culture, which is the study of perfection, leads us, as we in the following pages have shown, to conceive of true human perfection as a harmonious perfection, developing all sides of our humanity; and as a general perfection, developing all parts of our society. (...) So while we praise and esteem the zeal of the Nonconformists in walking staunchly by the best light they have, and desire to take no whit from it, we seek to add to this what we call sweetness and light, and develop their full humanity more perfectly; and to seek this is certainly not to be the enemy of the Nonconformists*⁵⁰.

Recentment, des de finals del segle XX fins als nostres dies, molts acadèmics han reprès la crítica d'un tipus d'economia política que dicta els termes de valoració i interpreta erròniament la naturalesa i finalitat de les humanitats. Els partidaris d'aquest posicionament consideren que cal una resposta als canvis estructurals i polítics que afecten la Universitat i la seva consegüent relació

⁴⁸ *Ibidem*, p. 95.

⁴⁹ SMALL, H. (2013), p. 68-86.

⁵⁰ ARNOLD, M. (1993), p. 193.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

amb la cultura del gran públic. Els representants més importants són John Guillory, Bill Readings i Louis Menand.

John Guillory, professor universitari de literatura anglesa, va publicar l'any 1993 *Cultural Capital: The problem of Literary Canon Formation*, en la qual afirma que la decadència dels estudis d'humanitats respon a la decadència del valor de mercat dels currículums d'humanitats i a l'emergència d'una nova classe de professionals; els buròcrates, que consideren les humanitats irrelevantes econòmicament i institucionalment parlant⁵¹.

*The moment of theory is determined, then, by a certain defuncting of the literary curriculum, a crisis in the market value of its cultural capital occasioned by the emergence of a professional-managerial class which no longer requires the cultural capital of the old bourgeoisie. This crisis calls forth a redefinition of literature itself*⁵².

Per a Bill Readings, autor de *The University in Ruins* (1996), la burocratització és efectivament part de l'explicació, però les arrels profundes de la pèrdua de la missió cultural de la Universitat s'han de buscar en el capitalisme global, tenint en compte que una gran part de les universitats s'han reestructurat administrativament segons el model corporatiu de l'empresa multinacional, que opera d'acord a uns criteris utilitaris de productivitat i rendibilitat econòmica. D'aquesta manera, parla d'una universitat utilitària que incorpora marques de competitivitat i de qualitat com "excel·lència", "nombre d'alumnes", "impacte"... Segons Readings, s'ha de lluitar contra un instrumentalisme polític que deforma els béns que pretén administrar⁵³.

Menand, en darrer lloc, traça una genealogia política dels canvis a dins de les institucions dels estudis superiors que han produït la crisi actual de les humanitats⁵⁴. En la seva obra, *The Marketplace of Ideas* (2010), afirma que la "utilitat" no representa cap amenaça per a la "puresa" intel·lectual de les humanitats, atès que el coneixement és senzillament instrumental, és a dir, ens situa davant del món de diverses maneres:

⁵¹ SMALL, H. (2013), p. 63-64.

⁵² GUILLORY, J. (2013), p. 12.

⁵³ SMALL, H. (2013), p. 64.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 64-66.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Knowledge just is instrumental: it puts us into a different relationship with the world. (...) But what is going on in the present that makes colleges need continually to redefine what they do? Are we preparing our students for the world they are about to conform? ⁵⁵

Tal i com hem vist fins ara, els plantejaments de Guillory, Readings i Menand no descarten la idea d'utilitat de la discussió sobre els ensenyaments de les humanitats a la Universitat. Per a ells, i naturalment per a altres professionals de les humanitats, s'ha de tractar de trobar un lloc apropiat a la reivindicació de la utilitat de les humanitats, i plantejar-la en els termes més adequats.

D'aquesta manera, Llovet segueix aquesta línia de protesta i crítica, tal i com ja hem avançat més amunt, la segmentació i especialització del saber humanístic i la "gestió" pròpia de la Universitat. Ell advoca per un model universitari que contempli tot el cicle de disciplines del moviment humanístic renaixentista; gramàtica, retòrica, poesia, història i filosofia moral. Defensa, doncs, el model humboldtià; la formació integral de l'individu, el perfeccionament de l'home a través de la formació i de la cultura, el cultiu lingüístic i artístic, i la moral.

En aquest model que proposa, el professor ha de procurar vetllar per la formació ciutadana de l'alumnat i de la transmissió del saber humanístic a partir del diàleg, del respecte i de l'aprenentatge mutu; és a dir, el deixeble aprèn sota la guia del mestre, però el mestre també ha de estar obert a aprendre moltes coses dels seus deixebles⁵⁶. Segons Llovet, l'alumnat ha de tenir un fort respecte per l'*auctoritas* del mestre per tal d'adquirir coneixement.

El professorat és una institució que, mentre no es demostrés el contrari, tenia tot el dret a rebre una expressió de respecte per part de l'alumnat. Havia de quedar clar qui era l'autoritat i qui havia d'acceptar-la; amb això n'hi havia prou. Llavors, si s'actua amb decència i bon sentit pedagògic amb ells, els estudiants es comportaven amb molta formalitat durant tot el curs, feien les preguntes que calgués amb tota la gosadia que escau als anys joves, i tot el que es vulgui: el pacte d'autoritat ja estava establert ⁵⁷.

El plantejament que fa Llovet envers la tasca del professor d'humanitats entronca, precisament, amb les idees de Martha Nussbaum. Per a Llovet, correspon a aquesta tasca formar èticament l'alumnat i convertir-los en bon ciutadans. D'una manera similar, Nussbaum atribueix aquest valor

⁵⁵ MENAND, L. (2010), p. 53.

⁵⁶ LLOVET, J. (2011), p. 140.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 127.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

ètic a les humanitats, i les presenta i les valora com una educació per a la ciutadania i, per tant, indispensables per a una democràcia saludable.

Tanmateix, Llovet no emfatitza la vinculació d'aquesta formació ciutadana dels estudiants amb l'aprenentatge del saber humanístic, ja sigui filosòfic o literari, sinó amb la saviesa i les bones maneres del professor, que, al capdavant, és ell mateix:

Vaig tenir sempre un respecte escrupolós pels membres d'aquest col·lectiu [l'alumnat], i el vaig tenir, com he dit, perquè era obvi que els estudiants més aviat havien estat víctimes d'alguna cosa més que no pas els botxins de ningú; era, comptat i debatut, un respecte que anava de bracet amb el respecte que els estudiants tenien pel meu relatiu saber i per la meva persona.

Això, naturalment, és una cosa que un professor ha de guanyar-se a pols: no ve donat pel fet que ell parla des d'una tarima elevada i els estudiants queden enxubats entre les rengleres de seients. Un professor és respectat, per molt exigent que sigui a l'hora d'avaluar i puntuar els seus estudiants, quan l'estudiant s'adona que es troba davant d'una persona civilitzada, amb una preocupació pedagògica visible, i que, en principi, no té res contra la classe estudiantil sinó tot al seu favor; i també quan el professor assumeix que es troba a l'aula per ensenyar coses als joves i convertir-los en els ciutadans que encara no són ⁵⁸.

En alguna de les obres, com per exemple aquesta última de Llovet, certament es concreta quines disciplines formaven part de les humanitats al Renaixement, o com és o hauria de ser la figura de l'humanista (aquest aspecte l'hem comentat més amunt a propòsit del llibre de Norbert Bilbeny). Ara bé, encara resten preguntes sense resposta. Què són les Humanitats avui en dia? Quines disciplines les formen? Les mateixes que al Renaixement, o en són unes altres? Tot i el rigor i l'encert que poden tenir les defenses dels models universitaris que hem vist fins ara, finalment no s'acaba de formular una definició acurada del terme actual d'*Humanitats* i, per tant, tampoc se n'explicita el valor. I aquest, precisament, acaba resultant el problema d'aquesta línia d'argumentació.

⁵⁸ LLOVET, J. (2011), p. 123.

3.3. Vinculació de la defensa de les humanitats amb la defensa de la literatura

La defensa de les Humanitats també se sol confondre amb una defensa de la literatura en general, i de la poesia en particular. Hem vist més amunt que Leavis basava la seva oposició al científisme de Snow apel·lant més a la literatura que pròpiament a les Humanitats. Els discursos de defensa de la literatura es desenvolupen com a reacció a una visió estrictament utilitària de la vida humana. Curiosament, fou un dels pares de l'utilitarisme qui va escriure una de les defenses de la literatura que trobem al segle XIX: John Stuart Mill va fer una defensa de la literatura (i per extensió moderna, de les Humanitats) en raó de la seva contribució a la felicitat humana. Aquesta defensa respon certament a l'educació particular que va rebre, basada en l'utilitarisme benthamita, i a la crisi a què aquesta educació el va abocar.

Mill es va adonar que encara que acomplís tots els objectius a la vida, no seria més feliç. Un dia, però, llegint les *Memòries* de Marmontel, va sentir una forta emoció. I això el va alleujar, perquè fins llavors estava convençut que no tenia ja cap capacitat per sentir emocions (una conseqüència de l'educació rebuda, en què es prioritzava la raó per sobre el sentiment). L'emoció que va sentir gràcies a la lectura li va llevar la por d'haver-se convertit en una mena de "simple màquina que raona", de la mateixa manera que li va demostrar que tenia la capacitat de sentir empatia pels altres. Posteriorment, la literatura va deixar de ser ja un simple dispositiu per despertar la capacitat de sentir, i esdevingué important perquè li permetia comprendre el món més enllà del que és estrictament racional, i el va ajudar, doncs, a corregir una visió excessivament analítica de les coses. Mill creia, però, que la gent que no havia rebut una educació suficient no estava en condicions d'apreciar la bona literatura. En altres paraules, per a ell la literatura només podia ajudar a ser més feliços els més educats⁵⁹.

El problema, tal i com comenta Helen Small, és que Mill no atorga un altre paper a la literatura que el de "educador dels sentiments". En cap moment diu res sobre el plaer en si mateix de la lectura, ni del reconeixement de la literatura en tant que tècnica, ni tampoc del valor que pugui tenir estudiar-la⁶⁰.

Un món basat estrictament en els postulats de l'utilitarisme benthamita seria desastrós per a la literatura, i la idea ha inspirat els autors de ficció. Jules Verne, escriptor francès del segle XIX molt reconegut per les seves obres de ciència-ficció i les seves curioses prediccions (com per exemple

⁵⁹ SMALL, H. (2013), p. 92-119.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 120.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

l'existència, en un futur, d'armes de destrucció massiva, helicòpters, naus espacials, internet, submarins, motors elèctrics...), va escriure *París en el segle XX*, acabada l'any 1863, una obra que precisament s'inspira en aquesta defensa de la literatura amb profunditat i enginy.

El llibre de Verne tracta sobre l'amarga i dura experiència d'un home de lletres, el protagonista, en una societat estatista, on regnen la ciència, la tecnologia i els diners, en detriment de les arts i les humanitats. Aquesta societat menysprea, doncs, tot allò que no resulta pràctic ni rendible, atès que el seu objectiu primordial com a país és el creixement econòmic.

Què hagués dit un dels nostres avantpassats en veure la tecnologia actual? Se n'hagués sorprès, sense dubte. Però els homes de 1960 no estaven per admirar-se d'aquestes meravelles. Se n'aprofitaven i prou, sense sentir-se'n més feliços, puix que, en el seu constret capteniment, en el seu viure apressat, en el seu ardor americà, cadascú sentia que el dimoni de la fortuna l'empenyia sense treva ni pietat...⁶¹

Un dels temes més presents és la desaparició imminent de l'estudi de la literatura, concretament la literatura clàssica grecollatina, en contraposició d'un auge desmesurat de les ciències. A mesura que avança la història, la situació cada vegada és més crítica, fins que finalment l'Acadèmia francesa ja no compta amb cap home de lletres. Verne estableix un vincle entre la literatura i les humanitats, i d'aquesta manera acaba manifestant també la decadència total d'aquestes.

Hem de reconèixer que l'estudi de les bones lletres, de les llengües antigues –el francès inclòs–, era aleshores gairebé deixat de banda. El llatí i el grec eren llengües no solament mortes, sinó enterrades; encara es donaven, per pura forma, algunes classes de lletres, mal seguides, poc considerables i encara menys considerades. [...] Pocs joves atrets per la carrera de les lletres s'hi presentaven; ja se n'havien vist molts, i dels millors, que tiraven la toga a la brossa i es precipitaven cap a la munió dels periodistes i els autors. [...] I si els darrers professors de grec i de llatí s'extingien dins les seves classes abandonades, ben al contrari, quina situació no era la dels de ciències, que no paraven de veure créixer la seva consideració!⁶²

La figura de l'home de lletres és, per tant, menyspreada. S'estableix una jerarquia entre la ciència i les humanitats, una jerarquia de superioritat per part de la ciència, mentre que les lletres queden

⁶¹ VERNE, J. (2013), p. 43.

⁶² *Ibidem*, p. 30.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

sotmeses al seu poder. La societat considera, amb fermesa, que el present i el futur pertany als científics i als economistes. Quan el protagonista confessa, al seu tiet banquer, el desig de dedicar-se a la poesia, aquest li respon el que segueix:

*No vull poetes en la meva família! No m'agraden aquests individus que escupen rimes a la cara de la gent. Mira, l'artista no és lluny del bufó a qui jo, des de la butaca estant, tiro cent sols per tal que diverteixi les meves digestions. Ja m'entens. No hi ha talents, sinó capacitats. Treballaràs per convertir-te en un home pràctic!*⁶³

D'aquesta manera, al llarg de l'obra, el protagonista, Michel Dufrenoy, travessa aquest París del futur, dominat per funcionaris, tecnòcrates i banquers. La literatura està subvencionada per l'Estat i, en conseqüència, els escriptors, els intel·lectuals i els artistes són convertits en buròcrates. Els gèneres són prefixats: comèdia, vodevil, drama, revista, fantasies... i també tot allò que pugui tenir alguna relació amb la ciència o la tecnologia. Els grans autors de la literatura són oblidats. En la llibreria més gran de París no tenen, ni coneixen, les obres de Víctor Hugo, ni Balzac, ni Musset o Lamartine. Només tenen llibres tècnics i de poesia científica.

*Victor Hugo? I què ha fet? No n'he sentit mai a parlar. Està ben segur del nom? [...] Jove, no ho tenim, això. Aquests autors devien ser poc coneguts en el seu temps; les seves obres no es degueren reeditar... [...] Tenim poesia moderna: "Harmonies elèctriques"*⁶⁴.

En aquest cas, la vinculació d'ambdues defenses permet reivindicar i concretar el valor d'una de les disciplines que formen les humanitats. Ara bé, la defensa de la literatura concerneix solament a un aspecte de l'ampli grup de disciplines que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*. Per tant, en queden molts d'altres sense tractar; finalment tornem a les preguntes que formulàvem en el capítol anterior. Què són les humanitats? És adequat usar aquest terme? Quines disciplines les formen actualment? Quin és el seu valor en el món actual? Què passa amb les altres disciplines que formen les humanitats? Totes aquestes són preguntes que al final, tot i la defensa que en aquest cas es fa de la literatura, no tenen resposta.

⁶³ *Ibidem*, p. 61.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 52-53.

3.4. Les humanitats i els valors de l'empresa

Fins ara hem vist diverses reivindicacions sobre el valor de les humanitats. Però això no és tot. Hi ha una altra línia d'argumentació que manté que les humanitats fan una contribució significativa a l'economia pròpiament dita. A continuació, comentarem dos discursos que comparteixen aquesta mateixa voluntat; defensar una *utilitat* de les humanitats dins dels paràmetres de l'interès econòmic.

Un d'ells és un article titulat "El català i les humanitats, encara" d'Anna M. Ferrer Quintana, publicat al núm. 303 de la revista *L'Avenç*, on l'autora denunciava l'anunci de la possible desaparició de la titulació de Filologia Catalana, que, juntament amb la de gallec i la de basc, es pretenia integrar dins unes anomenades "Llengües i Literatures Europees Modernes", i de la d'Humanitats, amb el suposat argument que era "massa generalista" i "poc adaptada al mercat laboral". Criticava, per tant, la poca consideració per les llengües catalana, basca i gallega a Espanya, tractades com a "llengües de segona", i per les Humanitats.

Els arguments en defensa de les Humanitats no són nous, però sembla que cal reiterar-los periòdicament davant d'una suposada 'racionalitat' economicista que empeny, de forma tan miop com insistent, cap a uns estudis cada cop més tècnics i especialitzats. Cal recordar que la formació en humanitats no només aporta als estudiants un bagatge cultural, sinó que s'adapta perfectament a les exigències del mercat laboral actual, on les empreses valoren aptituds com la polivalència, la multidisciplinarietat (sic) i la capacitat d'adaptació a un entorn canviant. Els llicenciats en humanitats no només troben feina, sinó que s'ocupen en sectors que, se'ns diu, seran clau en el futur, en l'anomenada societat del coneixement, com són l'ensenyament, la gestió cultural o el món de l'edició i dels mitjans de comunicació ⁶⁵.

A partir d'una sèrie de qualitats que certament provenen del vocabulari empresarial, com són *polivalència*, *multidisciplinarietat* o *capacitat d'adaptació*, l'autora planteja un futur realment prometedor per als estudiants d'humanitats; treballar als *sectors clau del futur*. No emfasitza el valor intrínsec de les humanitats, sinó els avantatges que aquestes aporten laboralment parlant, i formula, doncs, un discurs de defensa de la *utilitat* econòmica o empresarial de les humanitats.

⁶⁵ FERRER, A. (2005), p. 3.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

L'altre discurs forma part d'una sessió inaugural d'un taller d'humanitats encapçalat per Xavier Antich, i realitzat el maig de 2013 a ESADE, Barcelona, amb l'objectiu de normalitzar la presència de les humanitats en les escoles de negocis.

*El contacte amb les grans obres de la literatura i les arts que reflecteixen el que anomenem humanitat (la humanitat com a possibilitat de creixement que tots tenim) és una oportunitat que se'ns ofereix per anar elaborant, aprofundint, treballant i creixent, dia rere dia. Per això, de manera explícita i desacomplexada, aquest Taller d'Humanitat(s) s'ofereix en el context de l'àrea d'Executive Education d'una escola de negocis: perquè el(la) professional no existeix separat de la persona que ell(a) mateix(a) és; perquè créixer en qualitat professional és –ha de ser– inseparable de créixer en qualitat humana; perquè la vida professional no ha de colonitzar invasivament tota la vida personal*⁶⁶.

En aquesta ocasió la idea sobre les humanitats que presenta està relacionada amb els “valors humans”, i concretament amb la mena de valors que procedeixen del que podríem anomenar una bona educació o cultura general. A partir d'aquí, s'estableix un vincle entre aquests valors, que s'adquireixen efectivament amb l'estudi de les humanitats, i la seva utilitat vinculada al món professional, i en particular empresarial.

Al llarg de la sessió enumera certament diverses característiques de les humanitats, i totes són, al cap i a la fi, marques de prestigi que responen naturalment a una lògica empresarial; esperit crític, capacitat d'anàlisi i d'adaptació, perspectivisme, creativitat... Una de les habilitats, per exemple, és que les humanitats permeten a l'individu tenir diferents perspectives del món en què vivim. Xavier Antich sosté que les humanitats ajuden a pensar en el nostre futur i en com es pot millorar com a persona i com a empresa.

És essencial que les organitzacions sàpiguen adaptar-se i reaccionar davant de l'entorn canviant en què es troben i operen. [...] Tenir una estructura de governança i unes polítiques que garanteixin que això no tan sols és possible, sinó també recomanable, de forma interdisciplinària, és la garantia que l'organització es beneficiarà de la recerca multidisciplinària i dels nous enfocaments que se'n derivin. Junt amb el debat i la justificació de la importància de les humanitats, hi ha també la constatació que les

⁶⁶ ANTICH, X. (2013), p. 6.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

humanitats ja formen part naturalment d'aquest entorn, i que la governança i les polítiques han d'incorporar un enfocament humanístic ⁶⁷.

Aquesta línia d'argumentació ha adquirit certa importància actualment. El plantejament d'aquest discurs és el que segueix: si es considera que les humanitats, pel seu valor intrínsec, són una pèrdua de temps perquè no produeixen recompenses tangibles i no ajuden a trobar feina, aquestes estan realment abocades a no tenir prestigi socialment i, en conseqüència, a fracassar. Ara bé, i si s'entenen les humanitats com una capacitat més per produir guanys immediats o beneficis pràctics? I si s'incorpora la idea d'humanitats a l'entorn empresarial? En aquest cas, tot allò que s'adquireix amb l'estudi humanístic (coneixement, valors, *habilitats*...) deixa de ser *inútil*, ja que s'orienta efectivament cap a una finalitat concreta. Al capdavant, vivim en un món que es regeix per la lògica del benefici. Tal i com ja deia Alexis de Tocqueville al 1835:

*Tot nou mètode que porti per un camí més curt a la riquesa, tota màquina que abregui el treball, tot instrument que disminueixi les despeses de producció, tot descobriment que faciliti els plaers i els augments, sembla el més magnífic esforç de la intel·ligència humana.*⁶⁸

⁶⁷ *Ibidem*, p. 24.

⁶⁸ TOCQUEVILLE, A. (2011), p. 486 *apud* ORDINE, N. (2013), p. 85.

3.5. Concentrat de tòpics: el llenguatge del màrqueting de les humanitats

Diverses universitats de Catalunya, com per exemple la UOC, la UIC, la UAB o la Pompeu Fabra, imparteixen actualment un grau d'Humanitats. Aquest grau, a diferència d'altres graus que ofereixen l'especialització en una determinada disciplina, es caracteritza pel fet de combinar les diverses disciplines humanístiques i, aparentment, retornar-les en el seu sentit unitari. En aquest capítol, analitzarem el discurs de presentació que es fa des d'aquestes universitats per fer publicitat del grau; d'aquesta manera obtindrem una mostra del que podríem anomenar el llenguatge del màrqueting de les humanitats.

Les diverses universitats presenten *una formació global en les diverses disciplines humanístiques*. Segons aquesta afirmació, la universitat ha de transmetre un coneixement *global* de totes aquelles disciplines que integren les humanitats, que no són precisament poques, en el mateix temps que qualsevol altre grau ho fa solament amb una disciplina. Ara bé, per corregir la possible impressió que l'ensenyament impartit cau en la dispersió i la superficialitat, aquestes presentacions el qualifiquen amb adjectius que són propis de l'especialització, com són *sòlid* o *profund*. D'aquesta manera, es proposen uns estudis generals, però alhora especialitzats, i aquest doble eix, en principi difícil d'articular, s'expressa retòricament sense més problemes mitjançant la coordinació dels adjectius; es promet donar als estudiants *una formació sòlida i global*⁶⁹ i es garanteix al mateix temps oferir un *coneixement extens i profund de la cultura humanística*⁷⁰.

En aquest discurs, el professional de les humanitats és descrit com algú que té un paper actiu important en la societat i en el món; un intèrpret i alhora un home d'acció:

*El grau d'Humanitats de la UOC facilita una comprensió competitiva i polivalent de la dinàmica i complexa societat actual i, per tant, la capacitat d'intervenir-hi de manera conscient i amb criteri propi sobre una sòlida base humanística*⁷¹.

*El grau en Humanitats de la UPF té com a objectiu formar-te com a universitari culte i polivalent, capaç d'interpretar la societat actual amb criteri i especialment preparat per adaptar-se als requisits professionals d'una societat dinàmica i complexa*⁷².

⁶⁹ UPF. Grau en Humanitats.

⁷⁰ UOC. Grau d'Humanitat.

⁷¹ UOC. Grau d'Humanitats.

⁷² UPF. Grau en Humanitats.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Aquests dos textos pertanyen a presentacions de dues universitats, però tot i així podem observar com s'hi repeteixen una sèrie de tòpics, i fins i tot paraules. La societat de la qual forma part l'estudiant sembla que és *dinàmica, complexa, canviant, multicultural...* i aquest l'ha d'interpretar i comprendre *amb una base científica, criteri, interdisciplinarietat, transversalitat...* El cert és que podríem seguir enumerant altres oracions i mots que apareixen en aquestes presentacions i que s'atribueixen a l'estudiant d'aquest grau; però al capdavant, ens adonem que tots acaben sent senzillament "marques" retòriques, que tenen com a objectiu conferir prestigi als estudis que es presenten i a la idea general d'humanitats.

Si seguim llegint aquestes presentacions, podem apreciar altres recursos publicitaris. Un d'ells és il·lustrar l'estudiant en un futur idíl·lic, prometedor:

Els nostres estudis volen donar resposta a preocupacions centrals de la nostra societat. Es diu que el món necessita persones amb formació humanística. Es diu que el progrés tecnològic i científic de la nostra societat no es correspon amb el progrés moral. Es diu que es necessiten, en els llocs de la màxima responsabilitat, persones capaces de prendre decisions il·luminades pel coneixement de la història, del pensament i de l'experiència estètica. Els estudis d'Humanitats ofereixen una base sòlida per formar ciutadans dotats d'aquests requisits ⁷³.

El discurs és construït a partir d'oracions impersonals (*es diu que...*), i al final un s'acaba preguntant: qui ho diu? Novament es reitera la idea de l'estudiant d'humanitats com a intèrpret del món i de la societat complexos en què vivim. En aquest cas, com hem vist anteriorment⁷⁴, no s'aprofundeix en el valor propi de les humanitats, sinó en allò que poden aportar laboralment parlant, i se'n concreta, d'aquesta manera, la *utilitat* econòmica o empresarial; es posiciona l'estudiant *en els llocs de la màxima responsabilitat* de les empreses, i es vincula de nou el valor crític i el "criteri" als estudis humanístics i, en conseqüència, als seus estudiants, *persones capaces de prendre decisions il·luminades pel coneixement...*

De fet, aquestes presentacions no estan destinades a explicar com es resolen les dificultats d'aquest enfocament alhora interdisciplinari i especialitzat. Es tracta al cap i a la fi d'un reclam publicitari, i, com a tal, està més enfocat a associar al producte una sèrie de valors que no pas a explicar l'autèntica naturalesa dels estudis que es proposen. Precisament per aquest motiu resulta

⁷³ PF. Grau en Humanitats.

⁷⁴ En el capítol "3.4 Les humanitats i els valors de l'empresa".

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

interessant l'articulació d'aquesta sèrie de temes i expressions que hem llegit, i que no tenen un significat factual identificable, però que en canvi tenen un valor comunicatiu real, en la mesura que funcionen com a marques de prestigi.

Les universitats, per desgràcia, venen diplomes i graus. I els venen insistint sobretot en l'aspecte professionalitzador, és a dir, oferint cursos i especialitzacions amb la promesa d'aconseguir feines immediates i atractius ingressos. Al final, sembla que les universitats s'han transformat en empreses, i els estudiants en clients.

4. Opinió sobre les humanitats en l'àmbit escolar i estudiantil, en general (una mostra)

Fins ara hem vist diversos discursos que giren envers la idea d'humanitats, desenvolupats per catedràtics, intel·lectuals, escriptors, científics... Però, al capdavant, quina és l'opinió sobre les humanitats en l'àmbit escolar i estudiantil, en general? Què en pensa un estudiant de batxillerat d'Humanitats o d'un grau universitari que hi tingui relació? Què en pensa un estudiant propi de Ciències? Hi ha una idea unànime sobre el terme? I sobre les disciplines que l'integren?

Amb l'objectiu de d'obtenir exemples d'opinió sobre aquestes qüestions, s'han dut a terme una sèrie d'entrevistes a estudiants i professors, tant d'Humanitats com de Ciències Naturals o Socials. En relació als estudiants, hi ha força diversitat d'edats, des de persones de 15 anys, que cursen encara l'Educació Secundària Obligatòria, fins a persones de 20, que estudien un grau universitari. Els professors són escollits tots del mateix centre, l'INS Serrallarga, i imparteixen classes de diverses especialitats: llengua catalana, llengua castellana, religió, matemàtiques aplicades a les Ciències Socials, matemàtiques exactes...

L'opinió dels entrevistats que analitzarem en aquest capítol sobre les humanitats sorgeix a partir d'una sèrie de preguntes:

- Quines disciplines consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?
- Com definiries *Humanitats*?
- Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?
- Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?
- Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?
- Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?
- Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?
- Consideres que actualment hi ha una decadència o una crisi de les humanitats?
- Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

4.1. Definició d'*Humanitats* i disciplines que les formen

Tots els estudiants coincideixen que la Literatura, la Història, la Filosofia, la Història de l'Art, la Crítica literària, el Llatí i el Grec són disciplines que formen les humanitats, possiblement perquè totes aquestes (a excepció de Crítica literària) es cursen en el batxillerat humanístic actual.

Ara bé, hi ha força estudiants que afegeixen dues disciplines més, Música i Arts Escèniques, i alguns d'ells (relativament pocs) també Psicologia, Geografia o Biologia. La tria de les disciplines que són pròpiament humanístiques va lligada a la definició que fa cadascú del terme *Humanitats*, que són diverses.

En totes les definicions dels estudiants de Secundària i Batxillerat s'associa la idea d'humanitats a l'estudi d'allò humà:

Concebo com humanística tota aquella activitat lligada a l'expressió d'idees, pensaments, opinions, obres d'art, etc. i l'estudi de totes les anteriors. (Iker Pascual)

Són tot el que engloba l'ésser humà. (Sandra Delgado)

Són la ciència que estudia el comportament humà. (Laura Calderón)

Són la ciència que estudia la condició humana. (Jan Marin)

Són les especialitats que guarden relació amb les llengües, la cultura i la història de l'espècie humana. (Marc Izaga)

Són un conjunt de disciplines que estudien tot el que es relaciona amb els humans, tant la seva manera de ser com els seus pensaments. (Albert Pou)

Certament podríem seguir citant definicions, però el resultat no seria gaire diferent. En funció de l'associació que es construeix amb allò humà, les disciplines naturalment varien. Si també es vinculen les ha l'activitat artística, disciplines com Música i Arts Escèniques també en formen part. Però si, a més, s'associen amb tot el que tracti el comportament o la condició de l'ésser humà, la llista es fa eterna, tal i com ja hem vist amb el punt de vista de Norbert Bilbeny sobre aquest aspecte. En aquest cas, matèries com Psicologia, Biologia, Geografia i un llarg etcètera també hi entrarien.

Resulta curiós, però no sorprenent, l'ús de l'etiqueta *ciència* per definir *Humanitats*. Actualment és evident que les disciplines humanístiques han perdut prestigi, contràriament a les científiques, que

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

es troben en un auge constant. En conseqüència, hi ha qui atorga la categoria de *ciència* a aquestes en un intent de dotar-les de *prestigi* i *seriositat*.

El professorat reconeix que existeix una gran problemàtica amb el terme i que és delicat formular una definició. Tanmateix, ho intenten, i en surten resultats molt diferents.

Aquells que imparteixen disciplines considerades humanístiques estan d'acord que el terme és un *mot-contenidor* que s'omple i es buida de significat i que, per tant, està en constant canvi. Ara bé, en línies generals les acaben definint com allò que té a veure amb l'estudi de l'ésser humà i les seves expressions; les lletres, el pensament, la creació artística i la història, que pot semblar poc, però és transcendental. Partint d'aquesta definició, les disciplines que inclouen dintre del terme són similars a les que hi inclouen els estudiants. A l'associar-ho amb la creació artística, també hi afegeixen Música i Arts Escèniques. Hi ha una professora que emfasitza especialment la problemàtica d'engrandir la definició del terme:

El problema ve quan la significació del mot s'amplia amb expressions com ara "estudis relacionats amb les lletres" i "activitats que fan referència als valors humans". Si ens hi fixem, la definició es va engrandint. És com quan llancem una pedra a l'aigua i es dibuixen ones cada cop més grans i més difuses. De "lletres clàssiques" passem a "lletres" en sentit general i d'aquestes, a "activitats que tenen com a centre d'interès els valors humans". A mida que ampliem l'aplicació del concepte es van difuminant les fronteres i el terme esdevé un comodí. I ja se sap que un comodí ho vol dir tot i res. (Lourdes Doménech)

Hi ha un professor, en Manel, que parteix de la buidor del concepte i de la problemàtica del terme i afirma que cap disciplina forma part de les humanitats; totes són independents les unes de les altres.

Els professors que imparteixen altres especialitats construeixen definicions diverses. Hi ha qui les relaciona de nou amb el comportament, la condició i la interacció de l'ésser humà, i hi ha qui les vincula particularment al component crític que tenen. Naturalment, les disciplines també són diferents. Destaca la tria que fa un professor, en Joan Oliva, ja que només hi inclou Matemàtiques i Filosofia, basant-se en els pensadors grecollatins, alhora matemàtics i filòsofs.

Les entrevistes constaten la problemàtica que hi ha actualment al voltant del terme *Humanitats* i, en conseqüència, del conjunt de disciplines que les formen. Es pot apreciar una gran diversitat d'opinions i, al final, quina és la correcta? Què són les humanitats?

4.2. Importància del Llatí i el Grec en el currículum escolar

És habitual sentir avui en dia comentaris i preguntes en un to despectiu en relació a les matèries de Llatí i Grec, com per exemple: “per quina raó s’han d’ensenyar les llengües clàssiques en un món en què ja no es parlen i, sobretot, no ajuden a trobar feina?” Davant aquestes consideracions, que parteixen d’una lògica purament utilitarista, crida l’atenció la invitació que feia Antonio Gramsci a estudiar llatí i grec l’any 1932:

En la vella escola, l'estudi gramatical de les llengües llatina i grega, unit a l'estudi de les literatures i històries polítiques respectives, era un principi educatiu en la mesura en què l'ideal humanista, que s'encarnava a Atenes i Roma, estava escampat per tota la societat, era un element essencial de la vida i la cultura nacional. [...] Les nocions singulars no s'aprenien per un fi immediat practicoprofessional: aquest semblava desinteressat, perquè l'interès era el desenvolupament interior de la personalitat. [...] No s'aprenia llatí i grec per parlar-los, per treballar com a cambrers, com a intèrprets, com a agents comercials. Se n'aprenia per conèixer directament la civilització de tots dos pobles, pressupòsit necessari de la civilització moderna, és a dir, per ser un mateix i conèixer-se un mateix d'una manera conscient.⁷⁵

La majoria d’estudiants, tant de les pròpies Humanitats com de Ciències, comparteixen que aquestes matèries només poden beneficiar a aquells a qui els hi interessi estudiar algun grau universitari que hi guardi relació i, per tant, afirmen que han de ser meres optatives. El criteri que segueixen, efectivament, és l’habitual: la utilitat immediata i professional. No van més enllà. Malauradament, aquesta és la opinió majoritària entre els alumnes de Batxillerat:

Penso que no haurien de tenir tanta importància, ja que no són necessàries per accedir a cap feina tret que vulguis dedicar-te a alguna branca d'aquestes matèries. (Laura Calderón)

Penso que si tenen aquesta valoració és per alguna cosa; potser no són gaire útils avui en dia. Al cap i a la fi, tothom escull el que més li serveix per a la carrera o per a una futura feina. (Mar Cugota)

Crec que no se'ls hi ha de donar importància a no ser que estudiis un batxillerat de modalitat humanística. (Marc Izaga)

⁷⁵GRAMSCI, A. (1975), p. 1543 - 1544 *apud* ORDINE, N. (2013), p. 92.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Hi ha un estudiant de Ciències que també considera que aquestes matèries han de ser optatives d'humanitats, de la mateixa manera que ho són la física, la química o l'anàlisi matemàtica de variable complexa per a les Ciències. Tanmateix, sí que reconeix que, encara que sigui una optativa, el seu valor no és solament vàlid per als estudiants d'humanitats, sinó que pot beneficiar qualsevol persona. D'aquesta manera, tracta el tema amb més sensibilitat i no usa un criteri basat en la utilitat econòmica i professional com hem vist en el cas anterior.

La nostra llengua és hereva del llatí i el grec, i la nostra cultura també te les seves arrels en el món clàssic. En base a això, considero que la presència del grec i el llatí en el currículum escolar no només és lògica, sinó necessària. (Ivan Caño)

Finalment hi ha una minoria d'estudiants, tots relacionats d'alguna manera amb les disciplines humanístiques, que, contràriament al criteri utilitari usual, consideren que les matèries haurien de tenir més importància de la que tenen actualment, i atribueixen un valor totalment positiu al seu respectiu estudi. Els arguments són diversos, alguns més elaborats i complexos que d'altres, però comparteixen una mateixa voluntat; reivindicar l'estudi d'ambdues matèries.

Les dues grans llengües clàssiques configuren un parlant hàbil i competent. A més, el coneixement del llatí i el grec suposa una drecera que desemboca en les grans obres clàssiques d'una manera genuïna, concedint a l'estudiant lectures privilegiades i distingides. (Iker Pascual)

Considero que tienen muchísima importancia. [...] Tener conocimientos sobre latín y griego ayuda mucho a conocer la etimología de nuestras palabras. Dominar el trasfondo de un lenguaje puede desvelar mucho sobre la gente que lo habla. (Adrián Rodríguez)

Els avantatges que aporta el coneixement del grec i del llatí són invariables i impermeables al temps, siguin pocs o molts. [...] Val la pena evidenciar la visita ineludible a la literatura grecolatina per a qualsevol interessat en aquest àmbit. Les seves produccions són un tresor preciós, refinadíssim al llarg de l'antiguitat pels seus autors, que cuidaven i emulaven tota la seva tradició anterior. La consistència d'aquest corpus ha traspuat fins als nostres dies i no és imaginable un escriptor actual que no hagi consultat els tractes literaris més sublimats de tòpics que, en mans d'altres mediocres, sonen ja desgastats i pobres. (Pau Nualart)

Curiosament, en aquesta ocasió l'opinió del professorat resulta unànime, independentment de la seva especialitat. Pensen que s'haurien de valorar més aquestes matèries, i fer que els estudiants

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

de l'ESO en tinguin nocions bàsiques. Tot i que els arguments són similars als que hem vist recentment, amb els estudiants que també defensen l'estudi de les dues matèries, n'hi ha algun de diferent. Hi ha certs professors, principalment de Ciències, que veuen les llengües clàssiques com un entrenament mental per a l'alumnat, i per aquesta raó consideren que haurien de tenir més pes. En aquest cas, però, no es té en compte el valor propi de les llengües, sinó que són vistes simplement com mitjans o eines per aconseguir un objectiu totalment extern: exercitar la ment.

Les opinions envers el valor d'aquestes matèries són, probablement, les més variades al llarg de les entrevistes. La majoritària, però, és que aquestes no són gaire importants ni pel present ni pel futur dels alumnes i que, en conseqüència, s'haurien de valorar menys. Aquest fet constata que actualment la lògica utilitarista i economicista és la dominant entre els estudiants, a partir de la qual ambdues matèries són considerades pràcticament *inútils*.

Aquest plantejament, tot i que ha adquirit molta força avui en dia, no ha sorgit precisament al segle XXI. En els anteriors, ja s'han fet crítiques en les quals es manifesta la *inutilitat* de l'estudi de les llengües clàssiques. En són un exemple les reflexions de Locke en la seva obra *Some Thoughts Concerning Education (Alguns pensaments sobre l'educació)* l'any 1693:

*¿Pot haver-hi res més ridícul que el fet que un pare malgasti els diners i el temps del seu fill fent-li aprendre la llengua romana quan al mateix temps el prepara per a un ofici, en el qual com que no utilitzarà el llatí, ben segur que oblidarà aquella mica que en va aprendre a l'escola i que, m'hi jugo el que vulgueu, avorreix a causa de les males estones que li va fer passar?*⁷⁶

⁷⁶ LOCKE, J. (1991), p. 164.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

4.3. Relació entre Ciències i Lletres

A excepció de tres entrevistats, tant els professors com els estudiants consideren que actualment existeix una clara oposició entre Ciències i Lletres.

Els estudiants del batxillerat humanístic no dubten en afirmar rotundament que ambdós “camp del saber” es troben enfrontats, i ho relacionen amb el mètode que empren cadascuna. Des del seu punt de vista, el mètode científic, associat a una sèrie de conceptes com per exemple *rigor*, *exactitud*, *fiabilitat*, *metodologia*... té més prestigi en la societat actual. Per aquesta raó, asseguren que certament hi ha una pressió social que empeny els estudiants de Secundària cap a l'especialització científica.

Les ciències són més fiables i exactes que la literatura, la qual cosa incrementa la confiança que hi té la gent. (Sandra Delgado)

Els estudiants del batxillerat científic reconeixen també aquesta oposició, i admeten que probablement s'origina en el fet de posicionar, en moltes ocasions, les Ciències per sobre de les Lletres. Ells es mostren ràpidament en contra d'aquesta oposició, i asseguren que unides tenen molta més força, però tot i així desprenen certa sensació de superioritat. Un d'ells també creu que una de les causes de l'oposició és la possible falta d'informació que tenen els científics envers les humanitats, i viceversa. El discurs d'oposició és un dels més fàcils de reproduir.

Actualment, hi ha una gran oposició entre les lletres i les ciències, però hauria de ser tot al contrari, ja que es necessiten mútuament. L'oposició pot ser causada pel menyspreu que han patit les lletres les últimes dècades. (Albert Pou)

Sí, actualment es té la percepció que les ciències són molt més útils que les humanitats i el fet que els estudis científics tenen més sortides també ha ajudat a avivar el pensament que les persones que treuen bones notes han de dedicar-se a les ciències, ja que aquestes, com molts diuen, són les que ens proporcionaran un futur. (Omar Caño)

Per als estudiants universitaris, en canvi, l'oposició es tracta d'un debat més aviat intel·lectual. A l'hora de la veritat, la filologia i l'antropologia són tan rigoroses i metòdiques com les matemàtiques o la medicina. Un d'ells comenta que *les disciplines humanes intercanvien coneixements constantment, i la separació entre Lletres i Ciències acaba limitant-se a una mera qüestió organitzativa* (Ivan Caño).

Entre els professors hi ha una dualitat d'opinió. Els únics que reconeixen certa oposició són els professors de matèries humanístiques; una oposició que existeix per tradició i que també respon

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

a una necessitat de diferenciar dos itineraris acadèmics. Creuen, a més, que aquesta diferenciació crea inevitablement una sèrie de marques, quasi sempre vinculades al prestigi o utilitat, que són les que s'acaben atribuint i donant una identitat a cadascun.

L'oposició existeix per tradició. Malauradament, els programes escolars en són un reflex, d'aquesta divisió. Per què? Perquè ha calgut diferenciar les matèries per construir una arquitectura de l'ensenyament. I aquesta disposició dual distribueix els alumnes segons falses premisses, com per exemple, la creença que les lletres són més fàcils que les ciències. (Lourdes Doménech)

Existe la oposición y se perpetúa desde muchos frentes y con variaciones siempre simplificadoras y falaces. Con criterios de practicidad, utilidad, metodología, cientificidad, desde el mismo claustro docente, desde la administración que diseña currículos y contenidos, desde los alumnos y los padres, desde los medios... En general, las disciplinas científicas no tienen que justificar su peso, su utilidad, su dificultad, su importancia o su presencia curricular. De hecho, está globalmente asumido –en el instituto y en sus alrededores- que en el caso de las “ciencias”, son las propias disciplinas las que expulsan a los alumnos que “no valen”. (Ana Romeo)

D'altra banda, tots aquests professors també expressen la fatiga que representa haver de justificar any rere any la necessitat i la utilitat de les disciplines humanístiques que imparteixen als alumnes, davant de preguntes com: “de què ens servirà en un futur el que estem estudiant?”

Resulta curiós que els professors d'altres especialitats, tanmateix, neguin qualsevol oposició. Simplement consideren que ambdues tenen diferents centres d'interessos i que empen diferents mètodes de treball, però que es poden complementar a la perfecció i, per tant, no ha d'haver-hi cap oposició ni conflicte entre elles.

Una oposició, crec sincerament que no. Simplement, abasten diferents camps. (Pilar Donatiu)

No, jo crec que no. El que sí que crec és que l'estructura mental d'un estudiant de Ciències és diferent de la del de Lletres, però no necessàriament incompatibles. [...] Actualment ens trobem amb alumnes que treuen molt bona nota de Ciències, però les Lletres les suspelen, o al revés. (Joan Oliva)

4.4. La crisi de les humanitats

Tal i com hem vist fins ara, hi ha una gran diversitat en les respostes dels entrevistats. Ara bé, tothom sembla posar-se d'acord quan es pregunta si actualment hi ha una crisi de les humanitats. En aquest cas no hi ha cap dualitat d'opinions, ni cap frontera, entre els estudiants o professors de diferents especialitats. La resposta és, a excepció d'un únic cas, afirmativa. Sí, les humanitats es troben en una crisi que cada vegada és més gran i preocupant.

La majoria donen una resposta força similar. En primer lloc, reconeixen aquesta crisi i, en segon lloc, en manifesten unes causes que resulten pràcticament les mateixes; l'auge de les ciències i de la tecnologia d'acord a una lògica dominant utilitarista, funcionalista, economicista... que es regeix, en definitiva, pel benefici i que, per tant, tendeix a menysprear el valor de les humanitats. A continuació, podem apreciar la similitud en les respostes dels estudiants, tot i que algunes evidentment són desenvolupades amb més profunditat:

De nou emfasitzo l'epidèmia capitalista com a gran opositora de les humanitats, donat l'escàs reconeixement resultant de l'exercici d'aquestes. La recerca del major benefici en el mercat laboral allunya el futur treballador dels camps humanístics. (Iker Pascual)

Actualment estem en una època d'avenços científics i això ha afavorit que hi hagi una percepció que les ciències són més importants o útils. (Omar Caño)

En el món de l'ensenyament, sí. Hi ha un tracte francament discriminatori. Ha minvat molt la importància que es dona a les disciplines del sector de lletres en detriment sobretot de les noves tecnologies. (Assumpció Vaquer)

Hi ha hagut una devaluació increïble de l'ofici. L'opinió exterior és, en general, lamentable, però la formació interna també és deficitària. No puc estar segur dels motius, però calculo que hi juga un paper important el funcionalisme imperant. Els atacs a les Humanitats es fonamenten en la seva falta de resultats ostensibles, la seva escassa participació en el progrés científic o la poca incisió que poden tenir les seves descobertes en l'increment de la comoditat de les persones. Els seus avenços no són atendibles per a una persona quotidiana, a diferència de la medicina o de la tecnologia. (Pau Nualart)

Alguns dels entrevistats, d'altra banda, consideren que la crisi no és únicament i exclusiva de les humanitats. La crisi actual és molt pitjor, atès que és una *crisi de valors* i de tot allò que això comporta:

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

També hi ha una decadència dels valors. I si la gent no té valors i no dóna importància a les coses que realment en tenen, quina importància donarà a les Humanitats? (Joan Oliva)

Una de les qüestions que ara ens podríem preguntar és si aquesta crisi és intencionada o no. Un dels entrevistats certament ho veu així, ja que d'aquesta manera s'aconsegueix tenir un poble més dòcil. En aquest cas, doncs, aquest professor vincula totalment l'esperit crític dels ciutadans a les disciplines humanístiques, tal i com vèiem amb Martha Nussbaum. Si hi ha una decadència de les humanitats, disminueix la força crítica del ciutadà. I si aquesta disminueix, s'aconsegueix convertir el ciutadà en un engranatge de la maquinària que controla la classe dominant.

La decadència de les Humanitats és una estratègia de domini. Ensenyar Llengua, Filosofia o Història vol dir ensenyar a escriure, a raonar, a ser crític, a mirar els esdeveniments amb la perspectiva que donen els referents culturals. Tot això no interessa, perquè una massa de joves crítica és perillosa, es pot revoltar, pot aixecar la veu i fer trontollar el sistema. Cal evitar-ho de totes totes. No ensenyar Humanitats és aixecar un mur entre el present i el passat, perdre els referents. (Lourdes Doménech)

Finalment, hi ha un estudiant que nega l'existència d'aquesta crisi i, de fet, aporta un punt de vista força curiós i totalment diferent. Des del seu punt de vista no cal parlar d'una crisi, ja que simplement es tracta d'una especialització de les disciplines que formen les humanitats. Aquesta especialització ha potenciat l'estudi de cadascuna de les disciplines, però ha afeblit efectivament l'ideal d'humanitats.

No. Hi ha hagut canvis en la forma d'enfocar la filosofia, ja que la ciència (que amb prou feines té 300 anys d'història) ha ocupat un lloc que tradicionalment havia correspost a la disciplina "humanista". Però això no vol dir que hi hagi hagut una decadència, simplement un canvi de perspectiva. Evidentment, si cada vegada apareixen més camps d'estudi, vol dir que els anteriors veuen reduït el seu, però això ha passat sempre i no té res de dramàtic.

També és cert que el segle XX ha estat molt marcat pels avenços científics, i actualment vivim una època en la qual hi ha una certa tendència a idolatrar el progrés tecnològic. Però això tampoc és estrany. Després de tot, les "humanitats" també van viure la seva època d'esplendor durant els anys de la Il·lustració. El temps tot ho tempera. (Ivan Caño)

Conclusions

Plantejàvem d'entrada què són les humanitats, i buscàvem una definició exacte del terme. Tanmateix, hem vist que les definicions que s'han desenvolupat fins ara són molt diverses (ja que responen a una època, a un corrent de pensament, o a un autor), i, al final, sembla ser que ningú en treu l'entrellat.

Possiblement el terme *Humanitats* té sentit des d'un punt de vista organitzatiu, però no respon a la realitat, en el sentit que la majoria de gent no pensa en les disciplines humanístiques com a part d'un concepte general que, en un determinat moment, es va decidir anomenar *Humanitats*. No obstant, al parlar de *Lletres*, un terme que ha quedat força en desús, la gent sembla entendre millor allò que es designa. Podria ser que, en definitiva, el terme actual no sigui l'adequat?

Humanitats és una etiqueta que només té sentit si s'articula al seu voltant un imaginari social, que pugui atribuir cert valor al conjunt de disciplines que l'integren. El terme no és significatiu per la realitat que designa, sinó per la mitologia que es construeix al seu entorn. Tanmateix, aquesta finalment no és prou eficaç, ja que, dins la polèmica tradicional entre ciències i lletres, no solament les ciències continuen guanyant la partida, sinó que a més l'àrea de lletres queda marginada i designada per un terme que ja ningú té gaire clar què vol dir.

És cert que, en aquest context, han sorgit forces discursos de defensa de les humanitats. Ara bé, aquests, al capdavall, solen repetir uns arguments que s'han acabat convertint en tòpics. Un dels més influents és el que manté Martha Nussbaum, basat en la polisèmia del terme, i que identifica les humanitats amb la tradició americana de les arts liberals i les interpreta com una educació per a la ciutadania. També ha adquirit importància, recentment, l'argument segons el qual la formació en humanitats té una utilitat real dins del món de l'empresa, però les raons d'aquest habitualment són vagues i limitades a l'esment de clixés com per exemple adaptabilitat o sentit crític, de manera que aquesta línia de defensa acaba resultant poc convincent.

Des de la lògica dominant, utilitària i economicista, les humanitats s'acaben vinculant a allò superflu i innecessari. Simplement són una via de fugida per als qui no tenen prou intel·ligència ni capacitat de treball per dedicar-se a les ciències o a la tecnologia, o una mera afició per omplir el temps lliure d'aquelles persones que tenen una professió seriosa i digne.

El tema estudiat en aquest treball és força complex, i el cert és que, a partir d'aquest punt de partida, seria interessant continuar-lo amb tots els aspectes que no s'han tractat, com per exemple la presència de les humanitats en els mitjans de comunicació, l'opinió dels professionals aliens al

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

món acadèmic, la comparació del valor que tenen aquí, a Espanya i a Catalunya, amb el que tenen a altres països europeus com són Anglaterra, França, Itàlia o Grècia, o, finalment, quines iniciatives es poden plantejar i dur a terme per tal de potenciar-les.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Fonts consultades

Bibliografia

- ALIGHIERO, M. (2009). *Historia de la educación 2*. Mèxic. Siglo Veintiuno Ediciones.
- ARNOLD, M. (1993). *Arnold: "Culture and Anarchy" and Other Writings*. Cambridge. Cambridge University Press.
- BILBENY, N. (2005). *Carta a un estudiant d'humanitats*. Badalona. Ara llibres.
- BROCKMAN, J. (1996). *The third culture: Beyond the Scientific Revolution*. Simon and Schuster.
- FERRER, A. (2005). "El català i les humanitats, encara". *L'Avenç*, núm. 303, p. 3.
- FOLCH, R. (Tardor 2014). "Mandra". *Mètode*, núm. 83, p. 109.
- GUILLORY, J. (2013). *Cultural capital: the problem of literary canon formation*. University of Chicago Press.
- KRAYE, J. (1998). *Introducción al humanismo renacentista*. Madrid. Cambridge University Press.
- KRISTELLER, P. (1993). *El pensamiento renacentista y sus fuentes*. Madrid. Fondo de cultura económica.
- LLOVET, J. (2011). *Adéu a la Universitat. L'eclipsi de les humanitats*. Barcelona. Galàxia Gutenberg.
- LOCKE, J. (1991). *Alguns pensaments sobre l'educació*. Vic. Eumo.
- MARTÍ, M. (2012). *Wilhelm von Humboldt y la creación del sistema universitario moderno*. Madrid. Verbum Editorial.
- MENAND, L. (2010). *The Marketplace of Ideas*. W. W. Norton & Company.
- NEWMAN, J. (2009). *The Idea of a University*. Aeterna Press.
- NUSSBAUM, M. (2012). *Not for profit: Why democracy needs the humanities*. Princeton University Press.
- NUSSBAUM, M. (2011). *Sense ànim de lucre: Per què la democràcia necessita les humanitats*. Barcelona. Arcàdia.
- ORDINE, N. (2013). *La utilitat de l'inútil*. Barcelona. Quaderns Crema.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

SMALL, H. (2013). *The value of the Humanities*. Oxford.

SNOW, C. (1959). *The two cultures*. Cambridge. Cambridge University Press.

SOKAL, A. (2000). *The Sokal Hoax: the sham that shook the Academy*. University of Nebraska Press.

SUMMIT, J. (2012). *Renaissance Humanism and the Future of the Humanities*. Blackwell Publishing Ltd.

Pàgines web

ANTICH, X. (2013). "Per què necessitem les humanitats? Conviure amb els clàssics per viure el present". *Sessió inaugural del taller d'humanitats*. ESADE. Barcelona.

<[http://itemsweb.esade.es/wi/research/catedra_liderazgos/Catedra_Lideratge/Publicacions/Catedra%2042%20\(2\).pdf](http://itemsweb.esade.es/wi/research/catedra_liderazgos/Catedra_Lideratge/Publicacions/Catedra%2042%20(2).pdf)> [Consulta: 29 de desembre de 2016]

CAMBRIDGE ENGLISH DICTIONARY. *Culture*.

<<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/culture?a=british>> [Consulta: 20 de desembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *Letras y ciencias*. Wikipedia, la Enciclopedia Libre.

<https://es.wikipedia.org/wiki/Letras_y_ciencias> [Consulta: 6 de novembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *Las dos culturas*. Wikipedia, la Enciclopedia Libre.

<https://es.wikipedia.org/wiki/Las_dos_culturas> [Consulta: 8 de novembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *Escándalo Sokal*. Wikipedia, la Enciclopedia Libre.

<https://es.wikipedia.org/wiki/Esc%C3%A1ndalo_Sokal> [Consulta: 8 de novembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *German new humanism*. Wikipedia, the Free Encyclopedia.

<https://en.wikipedia.org/wiki/German_new_humanism> [Consulta: 18 de novembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *Bildung*. Wikipedia, the Free Encyclopedia.

<<https://en.wikipedia.org/wiki/Bildung>> [Consulta: 18 de novembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *Culture*. Wikipedia, the Free Encyclopedia.

<<https://en.wikipedia.org/wiki/Culture>> [Consulta: 20 de desembre de 2016]

Col·laboradors de la Wikipedia. *The third culture*. Wikipedia, the Free Encyclopedia.

<https://en.wikipedia.org/wiki/The_Third_Culture> [Consulta: 27 de desembre de 2016]

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

EXPERTSCOLUMN. *Attitudes and values a scientist must possess.*

<<http://edsss.expertscolumn.com/article/attitudes-and-values-scientist-must-possess>> [Consulta: 22 de desembre de 2016]

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diec2.*

<<http://dlc.iec.cat/results.asp?txtEntrada=humanitat&operEntrada=0>> [Consulta: 7 d'octubre de 2016]

PÀGINA SOBRE FILOSOFÍA. *Apología de Sócrates, 30e – 31c.*

<<http://www.paginasobrefilosofia.com/html/apologia.html#30e-31c>> [Consulta: 02 de desembre de 2016]

UOC. *Grau d'Humanitats: presentació.*

<<http://estudis.uoc.edu/ca/graus/humanitats/presentacio>> [Consulta: 31 de desembre de 2016]

UPF. *Grau en Humanitats.*

<<https://www.upf.edu/web/graus/grau-humanitats>> [Consulta: 31 de desembre de 2016]

Entrevistats

CALDERÓN, Laura. Estudiant de 2n de Batxillerat d'Humanitats de l'INS Serrallarga.

CAÑO, Ivan. Estudiant del doble grau universitari de Física i Química a la UAB.

CAÑO, Omar. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Naturals de l'INS Serrallarga.

CUGOTA, Mar. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Socials de l'INS Serrallarga.

DELGADO, Sandra. Estudiant de 2n de Batxillerat d'Humanitats de l'INS Serrallarga.

DOMÉNECH, Lourdes. Professora de Llengua castellana de l'INS Serrallarga.

DONATIU, Pilar. Professora de Matemàtiques de l'INS Serrallarga.

IZAGA, Marc. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Socials de l'INS Serrallarga.

MARIN, Jan. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Socials de l'INS Serrallarga.

NUALART, Pau. Estudiant del grau universitari de Filologia Clàssica a la UB.

OLIVA, Joan. Professor de Matemàtiques de l'INS Serrallarga.

PASCUAL, Iker. Estudiant de 4t d'ESO de l'INS Serrallarga.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

POU, Albert. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Naturals de l'INS Serrallarga.

RODRÍGUEZ, Adrián. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Socials de l'INS Serrallarga.

ROMEO, Ana. Professora de Llengua castellana de l'INS Serrallarga.

SAVELKOUL, Luca. Estudiant de 2n de Batxillerat de Ciències Naturals de l'INS Serrallarga.

TEMPRADO, Manel. Professor de Religió de l'INS Serrallarga.

VAQUER, Assumpció. Professora de Llengua catalana de l'INS Serrallarga.

Annexos

Entrevistes a estudiants

1. Entrevista a Iker Pascual, estudiant de 4t d'ESO de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Integro les següents disciplines al camp humanístic: Literatura, Història, Filosofia, Música, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec, Arts Escèniques.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Concebo com humanística tota aquella activitat lligada a l'expressió de idees, pensaments, opinions, obres d'art, etc. i l'estudi de totes les anteriors, que considero necessàriament lligades a la intenció, per part de l'humanista, de deixar la seva petjada en el transcurs de la història de la humanitat.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Considero que l'estudi d'ambdues exigeix de l'estudiant un domini competencial de la sintaxi i de la seva estructura bàsica per a ésser ben assolides. Per tant extrec que les dues grans llengües clàssiques configuren un parlant hàbil i competent.

A més, el coneixement del llatí i el grec suposa una drecera que desemboca en les grans obres clàssiques d'una manera genuïna, concedint a l'estudiant de llengües clàssiques lectures privilegiades i distingides.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Mantenir el fil d'una tradició literària ha d'ésser una obligació. És el propi ciutadà el que ha de desfer-se de les intencions dels superiors i assegurar-se un material literari a l'abast seu i de tothom.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Les humanitats són l'element clau per a sortir de la *caverna platònica* que a tots ens "resguarda" des dels inicis. Són les humanitats *el llum que ens permet desxifrar milers de detalls amagats en*

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

les cavitats de la caverna, fins que en un cert moment aquesta llum ens il·lumina la sortida a l'exterior.

La metàfora de la caverna platònica em serveix per recolzar el meu argument a favor de les humanitats, que sens dubte configuren una esperit inquiet i una voluntat qüestionadora. Les humanitats, *el llumí dins la caverna*, són les encarregades de formular-nos preguntes a les que, per nosaltres mateixos, no ens hauríem proposat buscar una resposta abans. I és aquesta constant voluntat resolutiva la que ens impulsa a fer-nos més preguntes, a respondre-les i a ser progressivament més lliures, menys cavernícoles.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

La moral capitalista ha moblat la ment del ciutadà amb objectius destinats al cultiu de la major riquesa possible, i el gran benefici econòmic que suposa un ofici científic avui en dia ha oposat les vessants de les lletres i les ciències, d'on sorgeix un malentès donada la confusió dels conceptes "remuneració" i "utilitat".

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

A l'hora de triar les optatives del quart curs d'ESO vaig tenir molt clara des del principi la tria *de filosofia i llatí*, havent suportat amb anterioritat comentaris en detriment d'aquestes disciplines relacionats amb una possible *poca utilitat fora de l'àmbit acadèmic*.

Els comentaris al respecte no van escassejar, i expressaven decepció o disgust amb la meua tria, amb la premissa d'una decisió que no trauria el millor de mi.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

De nou emfatitzo l'epidèmia capitalista com a gran opositora de les humanitats, donat l'escàs reconeixement resultant de l'exercici d'aquestes.

La recerca del major benefici en el mercat laboral allunya el futur treballador dels camps humanístics, que no permeten, donada l'estratègia governamental de fer-nos submisos i fidels, l'enriquiment de l'humanista.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Lligant aquesta resposta amb la pregunta relacionada amb la pressió social, és il·lustrativa l'actuació dels meus companys de promoció davant la possibilitat de triar o no optatives humanístiques: la gran majoria van decantar-se pel llatí, la música i la filosofia, amb la premissa de l'aparent senzillesa d'aquestes matèries. Tot i experimentar sensacions diferents a les que

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

s'esperen, el primer pensament de la gent envers les Humanitats és sempre el de l'etiqueta d'inutilitat i el de la drecera a un destí amb escassíssimes sortides professionals, donat, de nou, el virus capitalista i l'*opressió discreta* dels organismes superiors envers el ciutadà.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

2. Entrevista a Sandra Delgado, estudiant de 2n de Batx. d'Humanitats de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Música, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí i Grec.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Les Humanitats són tot el que engloba l'ésser humà en el passat i la seva evolució. Una manera de pensar i interpretar que no té res a veure amb l'exactitud de les ciències.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

La importància que tenen el llatí i el grec en el currículum escolar és superior a la que hi donen els alumnes, ja que en general pensen que són dues llengües mortes que no tenen cap utilitat. Reconec que jo al principi també ho pensava. Del grec no puc parlar-ne perquè no n'he fet, però el llatí és l'origen de la nostra llengua i per això considero que cal fer la matèria.

De totes formes, no entenc perquè el llatí és una matèria obligatòria de modalitat i el grec no.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

És de gran utilitat sobretot per saber com era la nostra societat i quins fets van passar a l'antiguitat, i per observar l'evolució de la llengua i la literatura.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Sí, perquè si saps com eren les coses abans, pots comparar-les o establir relacions amb el present.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Sí, perquè totes dues intenten explicar les coses que passen al món, però moltes vegades s'oposen en les seves explicacions. Les ciències són més fiables i exactes que la literatura, la qual cosa incrementa la confiança que hi té la gent.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Sí, perquè tothom em deia que era el batxillerat més fàcil i amb menys sortides laborals.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Sí, perquè es creu que el futur són les tecnologies i el món de la informàtica. La gent cada cop llegeix menys i té menys interès per fer el que li agrada, com per exemple gaudir d'un llibre. Es busca l'interès econòmic i fer el que tingui més sortides laborals.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Doncs que no serveixen per a res, consideren que són més intel·ligents si saben resoldre una equació que no pas si saben escriure un text correctament sense parar-se a pensar que constantment estan utilitzant la llengua per comunicar-se amb els altres i és imprescindible per viure en societat i relacionar-se.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

3. Entrevista a Laura Calderón, estudiant de 2n de Batx. d'Humanitats de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec, Geografia, Psicologia, Biologia

- **Com definiries *Humanitats*?**

Les humanitats són la ciència que estudia el comportament humà.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

És veritat que avui dia aquestes matèries tenen molta importància en el currículum escolar, sobretot el llatí, però penso que no n'haurien de tenir tanta, ja que no són necessàries per accedir a cap feina tret que vulguis dedicar-te a alguna branca d'aquestes matèries.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

És important. A mi m'agrada llegir, així que em sembla interessant veure i analitzar la literatura, i encara que a classe no la comparem amb la literatura d'ara, jo ho faig i veig les diferències. És una matèria que m'agrada i la veig interessant.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Sí, penso que les humanitats tracten diverses matèries, és a dir, no se centren només en una branca. Això ens permet aprendre diverses coses i així podem ser crítics en diferents aspectes.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Sí, les lletres estan relacionades amb la literatura i el coneixement de les accions de l'ésser humà, i les ciències estan relacionades amb els càlculs i el perquè de les accions humanes.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

No, ningú em va dir que hauria d'estudiar una altra cosa que tingués més sortides que les humanitats ni res semblat, la veritat és que la gent em va recolzar.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Sí, a la meua classe som 8 alumnes, mentre que en les altres modalitats superen el nombre de 20 alumnes, no només aquest any, sinó el passat també. La gent pensa que és un batxillerat que no serveix per a res i s'apunta a altres modalitats.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Penso que la gent creu que l'humanístic és el batxillerat més fàcil, el que no serveix per a res i que, si el fas, és perquè no ets capaç de fer alguna cosa més difícil, que no ets llest. D'aquesta manera, ells demostren del que són capaços fent les modalitats que ells creuen que són les més difícils.

Això ho he notat quan cursava primer de batxillerat, que fèiem classe tots els alumnes de batxillerat en el mateix passadís, i alguns del científic no et miraven, i si ho feien, ho feien de mala manera, com si ells fossin superiors.

Una altra vegada em van preguntar quin batxillerat feia i vaig contestar que estudiava el d'humanitats, la seva resposta va ser "ah, perquè ets *tonta*".

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

4. Entrevista a Mar Cugota, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Socials de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec i Psicologia.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Tot allò que inclogui les llengües i la literatura, l'estudi d'aquestes i també l'estudi de l'home i la seva vida.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

No crec que tinguin més importància que la d'una opció optativa per a l'interessat en aquestes dues matèries. Penso que han quedat relegades a les eleccions més minoritàries per a alumnes amb un interès molt específic per la llengua i la literatura.

Penso que si tenen aquesta valoració és per alguna cosa. Potser no són gaire útils avui en dia. Al cap i a la fi tothom escull el que més li serveix per a la carrera o per a una futura feina.

Crec, només és una opinió, que com que no tenen un lloc dins el que anomenem "cultura general", perquè són llengües mortes i abandonades, la gent no hi té l'interès que pot despertar la paraula "matemàtiques", que sempre va bé per als comptes i la compra, diuen molts.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Crec que té el màxim de valor que una cosa abstracta pot tenir, per sobre de les matemàtiques, de la ciència, és purament el que ens defineix com a societat, el que ens ha ajudat a evolucionar, a tenir un mínim de pensament crític.

Quan la societat no donava importància a la literatura, ja que no sabia llegir, era absolutament invisible, no tenia veu ni vot, ja que la incultura anul·la les persones, es creuen el que els diuen sense qüestionar res.

L'estudi de la literatura a més és el que ens ajuda a saber del passat, com vestia la gent, els costums, la manera de pensar i com hem arribat a ser qui som.

Per tant, és absolutament necessari.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Penso que sí, com he dit, qui no sap llegir no sap. Parlem d'una persona inculta, no pensa per ella mateixa i es creu el que li diuen. Passen a formar part del ramat d'ovelles que compon la societat. I quan parlem de llegir parlem de parlar, tenir coneixement, i un coneixement molt limitat, d'una única llengua, limita molt la vida, les opcions d'avançar i millorar, de poder viatjar i conèixer món. Fa d'una persona, algú que viu tota la seva vida estancat en una visió limitadíssima del món i la realitat.

Potser no cal ser un expert en totes les disciplines que integren la paraula *Humanitats*, però saber una mica de cada, sens dubte, et fa una persona més completa i, si més no, interessant.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Penso que en línies generals sí, perquè si mirem enrere, només una mica, veiem com els nostres pares van haver d'escollir entre un batxillerat purament de lletres o un purament de ciències.

Però clarament és una falsa oposició, potser sí que les ciències són molt específiques i, per tant, si no les vols estudiar no en sabràs gaire. Però les humanitats són molt importants, encara que vulguis ser científic hauries de tenir-ne molts coneixements, igual que una persona que treballa de paleta en una obra. Totes les persones del món haurien de ser educades en l'art, la literatura, el coneixement de la història etc. Potser així no viuríem en una dictadura del poder consentida pel poble que viu en la comoditat i la ignorància de no saber res més enllà de la feina a què es dedica, que només dóna importància a tenir un sou, no a millorar un país que cau a trossos. (Parlo del món en general, no només del nostre país).

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

La veritat és que no, jo tinc molt clar que estudiaré el que em faci feliç, encara que tothom digui que s'ha d'escollir el que tingui més sortida laboral, encara que estigui molt ben vist ser metge. No faré mai cas de l'opinió general que realment està fonamentada en la ignorància i en la creença que el que tothom diu deu ser veritat.

També he de dir que ajuda molt tenir uns pares comprensius, que posen la teva felicitat per davant de tot, i que no donen tanta importància als diners com a aquella.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Penso que hi ha una decadència de tot. Suposo que la crisi econòmica hi contribueix sempre, ja que les persones es centren en els diners i no en surten, deixant de banda la lectura, el teatre, la música, l'estudi en general. I un govern que sembla donar oportunitats només als rics, perquè la

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

universitat té uns preus exageradíssims tenint en compte el salari mitjà de Catalunya, no ajuda a una societat culta i crítica.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Doncs suposo que és allò de: *ser metge és una feina molt important perquè salva vides*. Però no sabria dir perquè tothom creu que ha de ser metge. Altre cop és la creença que el que la gent diu deu ser veritat, que sempre és més fàcil que pensar per un mateix. I algú s'ha fet la pregunta: *Si tothom és metge, qui construirà els edificis on vivim?*! aquesta pregunta la podríem fer milions de vegades amb totes les feines que existeixen al món.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

5. Entrevista a Jan Marin, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Socials de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí i Grec.

- **Com definiries *Humanitats*?**

És la ciència que estudia la condició humana.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

En el sistema educatiu actual tenen molt poca rellevància. S'haurien de potenciar més com a matèries optatives.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Es tracta de tasques de gran valor per a la societat perquè a través de la literatura es transmeten coneixements.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític? Per què?**

Sí, perquè proporcionen el coneixement necessari per valorar i opinar.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències? Per què?**

Sí, però crec que és una oposició que imposa el propi sistema educatiu a l'obligar a escollir entre lletres o ciències.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Sí, tothom dóna per fet que tens clar el teu futur quan són moltes les possibilitats i no sempre estàs decidit a cursar una carrera concreta.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Sí, ja que les sortides laborals són limitades i actualment es potencien les ciències.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Penso que la majoria de gent les cataloga com a "cultura general" i que hi ha la percepció que tenen molt poca sortida laboral.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

6. Entrevista a Marc Izaga, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Socials de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Música, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec i Arts escèniques.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Les humanitats són les especialitats que guarden relació amb les llengües, la cultura i la història de l'espècie humana.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Depèn dels interessos de l'alumne. Considero que algú que vol estudiar una enginyeria o química, per exemple, no ha d'estar obligat a cursar aquestes assignatures. Per tant, crec que no se'ls ha de donar importància a no ser que estudiï un batxillerat de modalitat humanística.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Crec que és essencial. La llengua és el nostre vehicle d'enteniment i per tant no s'ha de deixar de banda ni menysprear-la.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

No ho crec. Crec que l'esperit crític s'aconsegueix amb l'experiència. És evident però, que el coneixement en qualsevol àmbit de la vida aporta valor, però no considero que estigui directament relacionat amb les especialitats humanístiques.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Jo opino que no. És ben cert que no guarden cap relació, però no per això les hem d'enfrontar. Totes dues branques són importantíssimes, sense posar una per sobre de l'altra.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Potser una mica, però no va condicionar la meua elecció.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Si parlo del que veig al meu voltant, aprecio com cada cop més es dóna menys importància al correcte ús de la llengua entre les generacions que es troben en edat d'estudi. Això és potser perquè donen més importància al missatge que volen transmetre que no pas a la forma en què el transmeten. Totes dues coses són importants, però sembla que aquesta segona va perdent importància. A més, a causa de l'aparició d'internet, s'ha creat una histèria generalitzada per anar més i més ràpid, i això contribueix a perdre de manera progressiva la importància de les humanitats.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Malauradament, crec que pensen que no són importants. I crec que és pel que acabo d'esmentar ara mateix.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

7. Entrevista a Adrián, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Socials de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Música, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí. Grec / Geografia, Arts escèniques, Psicologia, Economia.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Es difícil tratar de definir qué son las Humanidades, pero, grosso modo, las definiría como todo un compendio de ámbitos que estudian la cultura de la humanidad, ya sea desde el lenguaje, la historia, el arte o el ser humano como ser social, entre otros.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Considero que tienen muchísima importancia. Muchas de las palabras latinas tienen origen griego, y gran parte de la formación de nuestro idioma viene dado por el latín vulgar que se habló antaño en nuestro territorio. Tener conocimientos sobre latín y griego ayuda mucho a conocer la etimología de nuestras palabras. Dominar el trasfondo de un lenguaje puede desvelar mucho sobre la gente que lo habla. Por ellas mismas ya tienen importancia, el problema no son las asignaturas, vivimos en un momento en el cual las ciencias están en auge y sus materias priman sobre las de humanidades. Ahora mismo están apartadas, pero no por ello son menos relevantes.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Considero que vale oro, tengo en muy alta estima los textos antiguos. Aún a día de hoy es mucho lo que se puede aprender de poetas, escritores o filósofos antiguos y es esencial que esta información pueda llegar al mayor número de gente posible y perdure hasta el fin de las eras.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Conocer las antiguas civilizaciones, costumbres, leyendas, artes, lenguajes, en general, la cultura que precede a la nuestra, nos permite criticar y entender mejor el momento en el que vivimos y el motivo por el cual la sociedad actual es como es. Eso sí, está claro que no podemos desenlazar el factor humano y no por estudiar humanidades uno se libra de dogmatismos y prejuicios, a veces, los que más leen son los menos tolerantes a opiniones contrarias y es que, la cultura, resulta ser un arma de doble filo, puede hacer a una persona vanidosa o modesta. En conclusión, ¿favorecen las humanidades la formación de un espíritu crítico? No. ¿Pueden llegar a favorecer? Sí.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

No creo que sean cosas que tengan porque oponerse, juntas ligan muy bien, pero sí existe un debate popular que trata de oponerlas, declarando a una enemiga de la otra. ¿De dónde surge este debate? La verdad es que no tengo ni idea, pero noto que cada vez, la brecha se va ensanchando.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Sí, noté cierta presión social. No solo las humanidades y las artes están altamente estigmatizadas, las ciencias sociales, también. En Cataluña hay un dicho muy extendido en el sector estudiantil, "si val, val, y si no, al social". Es bastante recurrente escuchar semejantes bobadas, hemos llegado hasta el punto en el cual si una persona no elige la rama de ciencias está tirando por la borda su futuro o, simplemente, es porque no tiene las capacidades necesarias. Dejamos que los estudios que uno haya decidido cursar definan cuál es su calidad como persona. Flaco favor hace, inflando los egos de muchos estudiantes de ciencias e infravalorándose el resto de alumnos. Pero lo peor de todo es que los primeros en extender este tipo de pensamientos son muchos de los profesores.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Si, supongo que viene derivada del auge de las ciencias y el gran desarrollo tecnológico y científico de las últimas décadas. Puede que al haber mucha demanda y ser capaz de producir mucho dinero, haya conseguido aumentar exponencialmente su notoriedad en muy poco tiempo y es posible, que el cambio económico haya propiciado que las ciencias tomen la hegemonía y obtengan un estatus mayor sobre las humanidades. Si nos fijamos, el pensamiento generalizado cree que seguir la rama científica es sinónimo de éxito, mientras que las humanidades solo conducen al fracaso, y nadie quiere ser fracasar en la vida, ¿no? Esto lleva a muchos jóvenes estudiantes a decantarse antes por una carrera científica antes que una de humanidades, aunque en muchos casos, su corazón le diga que su verdadera pasión no se encuentra ahí.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Está claro que no están bien vistas, están muy estigmatizadas, el por qué se ve reflejado en las respuestas de las preguntas anteriores. Relación de las humanidades con el fracaso, signo de falta de trabajo, momento histórico en el que se ha dado una revolución científica, y un largo, largo etcétera.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

8. Entrevista a Omar Caño, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Naturals de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, història, filosofia, música, història de l'Art, crítica literària, llatí, grec, arts escèniques

- **Com definiries *Humanitats*?**

Les humanitats són tots els camps que estudien les lletres i tot el que fa referència als valors humans i socials.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

El llatí i el grec tenen importància en el cas que es vulgui estudiar alguna carrera vinculada a les llengües, per això crec que han de ser optatives.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

La literatura ha sigut de vital importància per a l'evolució social i artística i per això la tradició literària s'ha de mantenir. Si l'estudiem, podrem extreure informació sobre l'època en la qual es va realitzar el text i l'edició ens permetrà seguir gaudint de la literatura.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

És cert que tenir coneixements humanístics pot ajudar a ser crític en tot el que tingui relació amb les humanitats, però les ciències també poden afavorir la formació d'un esperit crític.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Sí, actualment es té la percepció que les ciències són molt més útils que les humanitats i el fet que els estudis científics tenen més sortides també ha ajudat a avivar el pensament que les persones que treuen bones notes han de dedicar-se a les ciències, ja que aquestes, com molts diuen, són les que ens proporcionaran un futur i amb les quals podem demostrar de manera més clara la nostra vàlua.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiaries?**

Sóc estudiant de ciències i gaudeixo molt del que estic estudiant, però això no impedeix que les humanitats m'atreguin. Les arts escèniques sempre m'han agradat, però el fet que els membres de la meva família hagin estudiat carreres tècniques, que aquesta disciplina artística no tingui

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

massa sortides, l'aversion per part dels meus pares que estudiés teatre i que les ciències també m'agraden van fer que acabés decidint fer el batxillerat de ciències.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Pel que portem de s. XXI podem considerar que la creació artística ha disminuït molt i ha iniciat una crisi de les Humanitats. Les empreses (editorials, distribuïdores...) s'interessen més pels beneficis econòmics. Actualment estem en una època d'avenços científics i això ha afavorit que hi hagi una percepció que les ciències són més importants o útils.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Crec que es tenen les humanitats com la base de la civilització i una eina que ha servit i serveix per a l'evolució social i artística, però la ciència està fent que cada cop hi hagi més gent que cregui que és el que ens farà avançar com a societat, i que les humanitats ja no tenen la utilitat que havien tingut.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

9. Entrevista a Albert Pou, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Naturals de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Filosofia, Història de l'art, Crítica literària, Llatí, Grec i Arts escèniques

- **Com definiries *Humanitats*?**

Són un conjunt de disciplines que estudien tot el que es relaciona amb els humans, tant la manera de ser com els seus pensaments.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Actualment són matèries que no tenen gaire rellevància depenent de la modalitat de batxillerat que un alumne esculli, és a dir, si un alumne escull la modalitat de batxillerat de ciències, no necessita en cap moment aquestes dues matèries, en canvi, si escull la modalitat de batxillerat d'humanitats, és molt possible que en algun moment necessiti coneixements de llatí i grec. Tot i que en la modalitat científica també apareixen termes en llatí i grec, no hi ha la necessitat d'aquestes matèries. Considero que haurien de tenir una importància rellevant per a aquelles persones que ho necessitin, ja sigui per als estudis o per al treball.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Principalment, l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària té un valor molt positiu envers la societat, ja que amb ella, a més de ser cultura del país, es poden veure els costums i les tradicions del mateix país, i l'evolució que ha patit.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Vivim en una societat en què la majoria de gent amb esperit crític són especialistes en disciplines d'humanitats, ja que per mi, les humanitats afavoreixen que una persona sigui culta en tots els sentits. Tot i que com sempre, hi ha excepcions, de persones amb esperits crític que no han estudiat cap de les disciplines d'humanitats.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Actualment, hi ha una gran oposició entre les lletres i les ciències, però hauria de ser tot al contrari, ja que es necessiten mútuament. L'oposició pot ser causada pel menyspreu que han patit les lletres les últimes dècades.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

En cap moment vaig notar pressió social a l'hora de decidir el que volia estudiar, ja que des de ben petit tenia molt clar el que més m'agradava, que eren les ciències.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Sí, hi ha una gran decadència de les Humanitats perquè vivim en un món on el que realment importa és la tecnologia i tot el que comporta, per tant, les disciplines que formen part de les humanitats són menyspreades per la gent. Sort que hi ha gent que no pensa així, ja que les humanitats és el que ens diferencia dels altres éssers humans, és el que ens fa ser humans.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

La gran majoria de la gent pensa que les Humanitats no serveixen de gaire, ja que com he dit anteriorment, vivim en un món tecnològic on les disciplines de les Humanitats estan menyspreades per la seva poca utilitat, comparada a la de les ciències.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

10. Entrevista a Luca Savelkoul, estudiant de 2n de Batx. de Ciències Naturals de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Considero crítica literària, llatí, psicologia, arts escèniques, grec, història, literatura i història de l'art com a disciplines que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Definiria *Humanitats* com l'estudi de matèries relacionades amb la cultura humana.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Actualment, les matèries de llatí i grec tenen poc pes en el currículum escolar. Avui en dia, en les carreres universitàries relacionades amb aquestes dues matèries, cada cop van disminuint el nombre d'inscrits. Crec que aquestes assignatures haurien de tenir la mateixa importància que assignatures com català o castellà i, fins i tot, matemàtiques.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

La tradició literària s'ha de conservar i ha de ser vigent durant molts anys. Encara que cada cop hi hagi menys persones a les quals importi, la tradició literària forma part de la història i té un valor molt important.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Sí, perquè assignatures com psicologia, crítica literària i altres assignatures d'aquesta modalitat realment ajuden els alumnes a reflexionar sobre el que veuen, i fer-ne una crítica.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Molta gent creu que les ciències són més importants que les lletres, ja que tenen més sortides a les carreres universitàries, tenen més mèrit perquè són més difícils, etc. Avui en dia, tendim a posar etiquetes a les coses que ens envolten, i així s'ha pogut donar aquesta oposició entre lletres i ciències, però gran part d'aquesta oposició és deguda a la falta d'informació a secundària.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Sí, sentia que el millor que podia escollir era ciències, ja que em donaria opció a triar entre les millors carreres, les millors feines, formaria part del grup dels "llestos", etc. Ara faig segon de batxillerat i me'n penedeixo d'haver escollit ciències. Els alumnes s'haurien de guiar pel seu instint a l'hora d'escollir quin camí triar, saber en què són bons i estudiar el que creguin que els agrada.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Sí, perquè la gent pensa que és la modalitat que ofereix menys sortides, que les assignatures que estudien no tenen importància i ja tornem a ser-hi, les etiquetes, que fan que les persones actuem en funció del pensament de la majoria.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Molta gent menysprea la importància que tenen les humanitats, ja sigui perquè pensen que no els aportaran res útil a la vida, que la cultura no fa falta, que la literatura no és important, que les Humanitats no tenen sortides, etc. Tot això ve donat pel funcionament actual del món; les noves tecnologies estan creant dependència, i la cultura i la literatura estan perdent importància per a la majoria de les persones.

11. Entrevista a Pau Nualart, estudiant de Filologia Clàssica a la UB

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Crítica literària, Llatí, Grec i també la Història de l'Art. He dubtat en aquest últim cas i també pel que fa a les Arts escèniques. Finalment no he afegit aquesta última per la seva característica creativa. De fet, la meua elecció, l'he fet en base a les que considero *ciències* de les Humanitats. En cas que hagués ampliat l'espectre a *arts* de les Humanitats, hi hagués inclòs la Música i, és clar, les Arts escèniques.

- **Com definiries *Humanitats*?**

No és fàcil, així que em prendré la llicència de descriure no allò que són les Humanitats, sinó allò que més em fascina d'elles: el fet que el seu cultiu sigui el recurs més acurat per a l'home que desitja acostar-se des d'infinites perspectives a les representacions de les efemèrides més grandioses que aplega la seva existència: l'amor, la mort, la fe, l'amistat, el culte i tantes altres.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Segons la versió oficial, nul·la. La pena és que el material clàssic ha passat de ser baluard i solaç d'una elit cultural oligàrquica (situació per altra banda gens desitjable) a significar un objecte buit de contingut, de transmissió i de benefici. Ens hem perdut el punt mitjà en què hauríem pogut fer una implementació més àmplia del món antic.

De tota manera, a pesar de la versió oficial, els avantatges que aporta el coneixement del grec i del llatí són invariables i impermeables al temps, siguin pocs o molts. D'entrada assegura a qui en sap penetrar dins una societat més reclusa en el temps que no pas en la vigència dels costums. Sovint ens és més fàcil reconèixer les faltes i els mèrits dels moments passats, però això ens pot ajudar a identificar-los en el present i així maldar per preservar-los o revocar-los.

Val la pena evidenciar la visita ineludible a la literatura grecolatina per a qualsevol interessat en aquest àmbit. Les seves produccions són un tresor preciós, refinadíssim al llarg de l'antiguitat pels seus autors, que cuidaven i emulaven tota la seva tradició anterior. La consistència d'aquest corpus ha traspuat fins als nostres dies i no és imaginable un escriptor actual que no hagi consultat els tractes literaris més sublimats de tòpics que, en mans d'altres mediocres, sonen ja desgastats i pobres.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Trobo que ja no cal ni mencionar l'interès en les llengües pròpiament dites, per forjar-nos una nova impressió a propòsit de l'origen de la nostra llengua.

Existeixen altres variants que de vegades alguns professionals al·leguen a l'hora de defensar el profit del grec i el llatí, però totes són derivacions per satisfer les demandes dels qui entenen la universitat com un estatge intermediari dissenyat per aconseguir feina, no com un espai de formació intel·lectual, un fi en si mateix, diríem.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

El manteniment dels textos consisteix en el trasllat de segle en segle de tot el pensament i la cultura de les societats civilitzadores més importants, de manera que cada generació la pugui testificar, criticar d'acord amb el seu temps i passar el relleu a les següents, sense perdre mai el sentit i concebant això com una tasca monumental inacabable però imprescindible.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

L'apropiació i la manipulació de les humanitats ha servit a ideals tan diversos com dispars. Desgraciadament, les aproximacions més efectistes a les grans disciplines de les humanitats no han estat les més objectives. En cas que l'aplicació estigui exempta de partidisme i segones intencions i avalüi totes les fonts disponibles, llavors sí que combrego amb la idea d'un major enriquiment de l'esperit crític o de la perspicàcia, gràcies a les Humanitats.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

El problema és quan ens exclouem de les ciències. La filologia i l'antropologia són ciències tan rigoroses i metòdiques com ho puguin ser les matemàtiques o la medicina. La diferència, imagino, és en el codi de les nostres investigacions: per a uns els números i per altres les lletres. És inútil discutir-nos amb la primera classificació perquè ens desplacem fora del camp científic. També és inútil discutir-nos amb els col·legues de números, però sembla una discussió basada en uns termes més correctes.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Jo no diria tant. El que sí que es perceben són "consells tutelars", de vegades amb condescendència, i si són negligits, les reaccions solen ser de resignació (almenys en el meu cas). Les tècniques dissuasòries més recurrents són al·ludir a la manca de sortida laboral i a la intrascendència d'uns estudis d'aquesta categoria, de segona categoria, s'entén.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Hi ha hagut una devaluació increïble de l'ofici. L'opinió exterior és, en general, lamentable, però la formació interna també és deficitària. No puc estar segur dels motius, però calculo que hi juga un paper important el funcionalisme imperant. Els atacs a les Humanitats es fonamenten en la seva falta de resultats ostensibles, la seva escassa participació en el progrés científic o la poca incisió que poden tenir les seves descobertes en l'increment de la comoditat de les persones. Els seus avenços no són atenedibles per a una persona quotidiana, a diferència de la medicina o de la tecnologia. I això només entre els casos més feliços que integren les Humanitats entre les ciències. Els qui no ho veuen així entenen els estudiants de lletres com uns ganduls, uns somiadors o uns desorientats, i la dedicació a l'ofici, temps malbaratat.

Aquesta recepció i la política general de supressió de l'aprofundiment acadèmic (no només en les Humanitats sinó en totes les arts i les ciències) han produït la deficiència del nostre sistema acadèmic. És evident que els llicenciats abandonen els centres amb un coneixement molt més sumari i superficial que vint o trenta anys enrere. Amb una oferta més rudimentària només cal esperar que les Humanitats degenerin pels seus propis docents.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Lligat amb la pregunta anterior, creuen que són disciplines vocacionals (cosa que deu ser certa, tot i que no s'entén si això és un comentari positiu o despectiu), però ningú acaba de saber-ne els continguts. Crec que són unes disciplines bastant desnaturalitzades a ulls d'un estrany. Però tothom té ben inculcat (gosaria dir que els mateixos estudiants també) allò que realment importa! Gairebé és segur que tindràs més possibilitats d'èxit en el món laboral sense haver estudiat que amb una carrera d'Humanitats.

12. Entrevista a Ivan Caño, estudiant de Física i Química a la UAB

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Música, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec, Geografia i Arts escèniques.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Conjunt de disciplines o branques d'estudi del pensament que estan relacionades amb la cultura humana.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

La nostra llengua és hereva del llatí i el grec i la nostra cultura també té les seves arrels en el món clàssic. En base a això, considero que la presència del grec i el llatí en el currículum escolar no només és lògica, sinó necessària.

Ara bé, considero que el lloc que ocupen actualment és el que es mereixen. És a dir, el lloc de dues llengües que ja no s'utilitzen com a mitjà de comunicació en cap indret del món, però el manteniment de les quals és imprescindible si no volem perdre l'accés als textos originals que hi van ser escrits. No crec que hagin de ser assignatures obligatòries com a tals, com tampoc ho són la física, la química o l'anàlisi matemàtica de variable complexa. Però qualsevol persona que vulgui dedicar-se a l'anàlisi, traducció o interpretació de textos literaris hauria de tenir-ne un coneixement ampli.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

La literatura aporta coneixement de la llengua, de la nostra història i del propi pensament humà. És imprescindible per a adquirir un bagatge cultural ampli, formar opinions i saber argumentar-les i contrastar-les.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Afavoreix un esperit crític interessar-se per les coses, dedicar-hi temps i esforç.

Evidentment, una formació en el camp de la música, la literatura, la història... i altres disciplines englobades dins del terme "humanitats" t'ajuda a adquirir consciència del lloc que ocupem com a individus i com a societat en el món, a més d'altres coneixements. Però estudiar els postulats de

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

la física, la química, la biologia... i altres ciències, també permet fer-se una idea del paper que juguem com a espècie i del nostre lloc en l'univers.

Crec que per tenir un esperit crític cal estar obert a totes les opinions i idees, interessar-se en el que s'estudia i dedicar-hi temps. No té res a veure amb la classificació que fem d'aquestes opinions o idees.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Si amb oposició et refereixes que són diferents, sí. En general, les ciències basen el seu estudi en el mètode científic, i les lletres no. Unes pretenen obtenir un coneixement objectiu sobre realitats materials immutables (que han de poder ser demostrades) i les altres busquen coses més abstractes, com ara les realitats passades de la nostra història, que de cap manera es podrien determinar a partir d'una fórmula universal o una relació de causa efecte matemàtica.

Si amb oposició et refereixes que hi ha un debat entre lletres i ciències, també. Però jo crec que aquest és un debat més intel·lectual que real. A l'hora de la veritat, les disciplines humanes intercanvien coneixements constantment, i la separació entre lletres i ciències acaba limitant-se a una mera qüestió organitzativa.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

- **Consideres que actualment hi ha una decadència/crisi de les Humanitats?**

No. Hi ha hagut canvis en la forma d'enfocar la filosofia, ja que la ciència (que amb prou feines té 300 anys d'història) ha ocupat un lloc que tradicionalment havia correspost a la disciplina "humanista". Però això no vol dir que hi hagi hagut una decadència, simplement un canvi de perspectiva. Evidentment, si cada vegada apareixen més camps d'estudi, és que els anteriors veuen reduït el seu, però això ha passat sempre i no té res de dramàtic.

El segle XX ens ha deixat algunes de les millors obres musicals, literàries, teatrals i arquitectòniques de la història. No crec que l'art hagi patit una decadència. Ans al contrari, ha arribat a un nombre més gran de persones i, gràcies als avanços en la comunicació, ha experimentat una evolució constant que l'ha enriquit moltíssim.

També és cert que el segle XX ha estat molt marcat pels avenços científics, i actualment vivim una època en la qual hi ha una certa tendència a idolatrar el progrés tecnològic. Però això tampoc és estrany. Després de tot, les "humanitats" també van viure la seva època d'esplendor durant els anys de la Il·lustració. El temps tot ho tempera.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Crec que la majoria de la gent pensem que ens agrada un estil musical, o un gènere literari, o llegir llibres sobre una època històrica concreta. Crec que l'aparent prestigi que tenen els estudis científics per sobre dels humanístics es deu més que la seva oferta és molt menor (i tenen una demanda similar). Això fa que les notes de tall pugin. Conseqüentment, hi ha més pressió per accedir-hi i, des de fora, fa la impressió que són estudis més selectius o elitistes. Aquesta oferta inferior es deu a l'elevat cost dels productes, laboratoris i altres instal·lacions imprescindibles en aquesta mena de graus, i que no exigeixen les carreres "humanístiques".

Entrevistes a professors

1. Entrevista a Lourdes Doménech, professora de Llengua castellana de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Sembla una pregunta senzilla de respondre, però no ho és pas. Si partim de la diferenciació entre disciplines empíriques (basades en evidències que no estan subjectes a la interpretació ni al pensament abstracte) i disciplines no empíriques, ja tenim feta la tria, tot i que ens hauríem de preguntar si hem caigut a la trampa del binomi clàssic que oposa ciències i lletres. A una banda, la Literatura, la Història, la Filosofia, la Música, la Història de l'Art, el Llatí i el Grec i , fins i tot, la Crítica literària. A l'altra, les Matemàtiques, la Biologia i l'Economia.

Tanmateix la frontera no és tan clara. Si considerem les Matemàtiques i la Biologia en un sentit ampli, hem d'acceptar que tant l'una com l'altra formen part de la història de la cultura humana. Fer matemàtiques o investigar sobre l'origen de la vida són activitats indestruïbles de pensar quina incidència tenen aquestes disciplines en l'activitat humana. Ambdues són, *per se*, disciplines considerades científiques, però que plantegen qüestions ètiques, per exemple, l'ús de les matemàtiques en l'enginyeria armamentística o el problema ètic que plantegen els avenços en matèria de clonació. Com deia, la pregunta no és senzilla, perquè en planteja de noves. Quan parlem de Matemàtiques, excloem la història de la disciplina i les aplicacions que n'ha fet l'home al llarg dels temps? Són, les Matemàtiques o disciplines afins, àmbits d'estudi que escapen a la història de l'home? S'escapa la història de les idees de l'àmbit de les Humanitats. No, potser per això ha sorgit la necessitat de parlar de "cultura científica" i "cultura literària", que no són més que noves denominacions de les esmentades "ciències i lletres", però que estableixen una relació d'inclusió amb "cultura humana", o sigui, amb el concepte d'ampli espectre que relaciona les Humanitats amb tot allò que gira al voltant de l'home i els seus interessos. I ja som al cap del carrer: la controvèrsia en la definició. I amb això em sembla que és obligat de passar a la resposta a la següent pregunta.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Suposo que, si has investigat sobre quina és la definició del concepte *Humanitats*, t'hauràs trobat amb diferents definicions depenent de l'època, del corrent de pensament i de l'autor que la formula. Això ja dona una pista del fet que és un *mot-contenedor* que s'omple i es buida de significat i que està en constant canvi. Però, com que em demanes una definició, intentaré respondre girant la pregunta com un mitjó, és a dir, plantejant què no són les Humanitats. M'atreveria a afirmar que en

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

aquesta segona qüestió trobem la llavor d'on sorgeix la dualitat entre Ciències i Lletres i, per tant l'origen de la configuració dels valors antitètics que se'n desprenen: útil - no útil, empíric - no empíric, concret - abstracte. Però tornem-hi. Què no són les Humanitats? Allò que no té a veure amb les lletres, el pensament, la creació artística i la història? N'estic segura. Vet aquí una possible definició. Una més, és clar.

És curiós el fet que, si un es refia del que diu el diccionari, tampoc troba una única resposta. El DIEC proposa dos significats, segons si es pren la paraula en l'àmbit pedagògic [PE] o en sentit general [LC lèxic comú]

4 1 f. pl. [PE] Estudi de les lletres clàssiques.

4 2 f. pl. [LC] [PE] Conjunt d'estudis relacionats amb les lletres i amb les activitats que fan referència als valors humans.

De ben segur que ningú s'atreveria a rebatre la primera accepció. Tanmateix, el problema ve quan la significació del mot s'amplia amb expressions com ara "estudis relacionats amb les lletres" i "activitats que fan referència als valors humans". Si ens hi fixem, la definició es va engrandint. És com quan llancem una pedra a l'aigua i es dibuixen ones cada cop més grans i més difuses. De "lletres clàssiques" passem a "lletres" en sentit general, i d'aquestes, a "activitats que tenen com a centre d'interès els valors humans". A mesura que ampliem l'aplicació del concepte es van difuminant les fronteres i el terme esdevé un comodí. I ja se sap que un comodí ho vol dit tot i res.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Permet-me que reformuli la pregunta: Quina importància creus que haurien de tenir? Penso que el llatí hauria de ser una matèria troncal, com ho és la Llengua o la Filosofia, al batxillerat. Ara mateix el llatí i el grec són matèries optatives, que trien els estudiants que volen fer estudis humanístics, una minoria, però també aquells que fugen de les matèries científiques com el jugador de bàsquet que dribla l'adversari.

Si a la Secundària el llatí i el grec tenen un paper secundari o residual, a la universitat passa el mateix. Malauradament, és tan minso el valor que s'atribueix a ambdues matèries en algunes facultats que es poden fer estudis d'Humanitats sense saber ni un borrall de tradició clàssica.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Incalculable. Un valor incalculable. La tradició literària és part del nostre patrimoni cultural i seria una gran pèrdua no fer-ne difusió, tant dels textos originals com dels estudis crítics que ajuden a entendre'ls. Entenc per tradició literària la clàssica i en llengua vernacle, és clar.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

(Sergi, aquesta pregunta, la responc més endavant. Em sembla que repetiria el que ja dic a la pregunta sobre la decadència de les Humanitats.)

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Per respondre aquesta pregunta, em remeto al que he dit a les qüestions anteriors.

I afegeixo: existeix per tradició. Malauradament, els programes escolars en són un reflex, d'aquesta divisió. Per què? Perquè ha calgut diferenciar les matèries per construir una arquitectura de l'ensenyament. I aquesta disposició dual distribueix els alumnes segons falses premisses, com per exemple, la creença que les lletres són més fàcils que les ciències, com he dit abans.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Els meus pares eren la personificació del binomi clàssic: la meva mare era una dona de negocis, una botiguera que va aixecar un negoci del no-res; i el meu pare, tot i ser de formació científica (infermer), era un lector voraç i artista autodidacta (pintava i feia escultures). Un home d'esperit bohemí que havia viatjat molt abans de casar-se.

A l'institut, vaig tenir la sort de tenir bons professors de llengua i literatura. El meu pare em va obrir els ulls a la lectura, però els meus professors van acabar de convence'm. I vaig decidir estudiar Filologia. Quan ho vaig dir, a casa hi va haver dues reaccions: el meu pare se'n va alegrar; la mare no va gosar dir res, però en el fons no veia amb bons ulls el meu futur, monetàriament parlant.

Una tarda, es va presentar el meu padrí, que vivia a Cassà de la Selva, per parlar del meu futur professional. *Creus que fent Filologia et guanyaràs la vida?* Aquesta i altres preguntes del mateix caire anaven en la direcció de fer-me canviar d'opinió. La reunió es va convertir en un conclave familiar. I sí que vaig patir molta pressió per part d'alguns membres de la branca materna. Però no vaig *baixar del burro*. Tenia clar que volia llegir i llegir i rellegir... i aprendre a escriure i a comentar i a debatre el que llegia. I, ja ho veus, han passat els anys i continuo llegint i rellegint... de tot. I m'hi guanyo la vida; en canvi, el negoci familiar se'n va anar en orris.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

La decadència de les humanitats és constatable en molt àmbits, però em centraré en el que conec, l'educació. Les polítiques educatives dels darrers anys es mouen en l'estela del capitalisme imperant. L'escola va a remolc de la societat i ara l'èxit es mesura en termes de negoci. El Roto, un dibuixant d'humor gràfic molt punyent, deia que ja no es valora que hi hagi *un mercat d'idees*, sinó *idees de mercat*. Aquest joc de paraules és prou aclaridor del que està passant a la societat actual, on només es valora allò que dóna diners, beneficis, dividendes... per això s'inclouen en el programes educatius matèries com Economia de l'empresa o el darrer invent, l'Emprenedoria. Aquest concepte és un neologisme, un disbarat lingüístic, que conté la idea que cal ensenyar als alumnes a crear les seves pròpies empreses, a ser autònoms. Ara toca ser emprenedor! Vivim en una societat dominada per la banca i els avenços tecnològics, per això han entrat amb força la robòtica, i les matemàtiques aplicades al negoci, per exemple. I de rebot, s'han reduït hores de matèries com el llatí, el grec, la filosofia i la literatura o s'han eliminat del tot en alguns nivells. Tot és una il·lusió, una gran mentida, perquè mentre als instituts s'explica com ser autònom, com crear la pròpia empresa, en definitiva, com ser emprenedor, al carrer la realitat és ben diferent: atur, contractes irregulars, explotació horària...

La decadència de les Humanitats és una estratègia de domini. Ensenyar Llengua, Filosofia o Història vol dir ensenyar a escriure, a raonar, a ser crític, a mirar els esdeveniments amb la perspectiva que donen els referents culturals. Tot això no interessa, perquè una massa de joves crítica és perillosa, es pot revoltar, pot aixecar la veu i fer trontollar el sistema. Cal evitar-ho de totes totes. No ensenyar Humanitats és aixecar un mur entre el present i el passat, perdre els referents.

Per no allargar-me massa, vull afegir una pinzellada més: em preocupa no només el fet que les lletres hagin esdevingut matèries residuals, sinó el fet que no s'hagi agermanat mai l'ensenyament de les Lletres i el de les Ciències. Les matèries de Ciències se centren en l'aplicació pràctica del saber, sense cap qüestionament. I ensenyar Ciència sense una visió diacrònica també és empobridor.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Doncs, no m'atreveixo a generalitzar. Tot depèn de la formació que tingui la gent. Només es poden valorar les Humanitats quan es coneixen bé directament, a través de l'estudi i el gaudi; bé perquè s'admira i es valora el perfil de l'intel·lectual amb una formació humanística.

2. Entrevista a Ana Romeo, professora de Llengua castellana de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Música, Història de l'Art, C. Literària, Llatí, Grec, Geografia, Arts escèniques, Psicologia

En realidad, ya sé que la Psicología y otras disciplinas tradicionalmente humanísticas llevan tiempo buscando adquirir el barniz "serio" de lo *científico*, de ahí, por ejemplo, el cambio de adscripción de los futuros psicólogos al bachillerato científico. Sin embargo, yo creo que la Psicología sigue siendo una ciencia –sobre todo- humana.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Las que tienen como objeto de estudio lo humano y sus expresiones (lengua, arte...), que puede parecer poco y es muchísimo y trascendental.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Lengua y cultura latina tendría que ser obligatoria en segundo ciclo de la ESO. Creo que el Griego tendría que vincularse la opción Humanística.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Supongo que preguntas sobre la importancia del estudio de la Literatura. La enseñanza de la Literatura ha cambiado en los últimos treinta años y el modelo historicista, tedioso y rutinario que estudiaba inventarios cerrados y canónicos ya no es el que se usa ahora.

Si yo elegí Filología como carrera fue porque tuve una excelente profesora de Literatura Universal –asignatura común en segundo de BUP- que no siguió en absoluto los patrones didácticos del momento y que consiguió formar lectores literarios, suscitó nuestro interés y nos dio herramientas para desentrañar convenciones y tópicos y estrategias para interpretar y analizar críticamente textos que resultaban a la vez un placer y un desafío.

Soy absolutamente parcial y subjetiva: no hay asignatura, materia, disciplina en el mundo que aúne más goce y aprendizaje que la Literatura. Y es deber de la escuela y del instituto acercar a los alumnos al disfrute de la educación literaria porque muchos de ellos solo lo atisbarán en ese contexto.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Existe la oposición y se perpetúa desde muchos frentes y con variaciones siempre simplificadoras y falaces. Con criterios de practicidad, utilidad, metodología, científicidad, desde el mismo claustro docente, desde la administración que diseña currículos y contenidos, desde los alumnos y los padres, desde los medios...

En general, las disciplinas científicas no tienen que justificar su peso, su utilidad, su dificultad, su importancia o su presencia curricular. De hecho, está globalmente asumido –en el instituto y en sus alrededores- que en el caso de las “ciencias”, son las propias disciplinas las que expulsan a los alumnos que “no valen”.

Al otro lado, las Letras. En el caso de la Lengua y la Literatura en ESO, la materia se ha *reducido* curricularmente a las competencias básicas y lo que se prima es un enfoque comunicativo – utilitario- que la devalúa de alguna forma. Que no está mal, pero que no *puede* ser el único enfoque válido. ¿Dónde queda la Gramática en la enseñanza obligatoria si los conceptos gramaticales, la sistematización, el análisis es casi tabú? En el caso del bachillerato o de las opciones universitarias y hablando de las Letras o de las Humanidades en general, al cliché de la asequibilidad –esgrimida coloquialmente como algo reprobable- hay que sumar además la extendida creencia de su inutilidad para el mundo laboral, su conversión en algo “residual”. Es fatigoso tener que estar justificando siempre la necesidad de las Humanidades, en la educación –y en la vida- sin caer en la trampa de hacerlo desde el mismo *argumentario* con el que se las ataca. ¿Por qué? Pues porque la propia administración educativa juega a ese juego y el único argumento que parece válido en esta partida nos coloca en esa posición marginal.

He leído un artículo de hoy Manuel Rivas sobre la escuela y te apunto aquí alguna de sus reflexiones. Habla en su columna del diagnóstico que hace un científico italiano sobre la escuela en Italia. Ese diagnóstico rechaza la imposición *productivista* que los neoliberales han impuesto a la escuela: sus tres “íes”, dice, empresa, informática e inglés –íes en italiano, claro-. ¿Qué resulta de esas directrices? “Una formación orientada con estilo fanático a la competitividad productiva y desentrañada de conocimientos y saberes filosóficos y artísticos, desde hace años marcados con el estigma de lo inútil.” Pues eso.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

No, eran otros tiempos. No existía esa presión que hay hoy acerca de lo que es productivo o útil. La oferta académica y la laboral estaban sujetas a premisas que hoy resultan anacrónicas. Yo estudié una modalidad “mixta” del bachillerato de Letras en la que elegí Matemáticas en lugar de Griego. (Los de Ciencias podían hacer lo propio con la Literatura). El resto de las asignaturas eran de letras.

Mi elección de la modalidad en bachillerato estuvo motivada por causas diversas: cursé segundo de BUP en modo semipresencial –una irregularidad en toda regla motivada por el fallecimiento de mi padre- y las asignaturas de letras me resultaron más fáciles de seguir/amables en soledad que la Física y la Química. He pensado cómo lo decía porque quiero ser fiel a lo que fue mi proceso de elección. ¿Son las Letras más asequibles, más accesibles? ¿Facilitan el autoaprendizaje? ¿Eso las devalúa como disciplina? *Depende, dependey en absoluto* son las repuestas a las tres preguntas anteriores que, en cualquier caso, hacen referencia a un currículum que no tiene nada que ver con el que se imparte en su correlato actual -4º de la ESO-.

La elección de la carrera fue consecuente con un bachillerato del que disfruté mucho. Dudé entre Historia, Derecho y Filología Hispánica, tres opciones humanísticas, y opté por la que me daba más cancha para leer. Nunca pensé en la salida profesional, lo digo con total sinceridad, aunque luego, me encantó.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les Humanitats?**

Creo que la respuesta está implícita en las otras.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Por un lado, son habituales en el claustro y en la calle los comentarios que menosprecian la elección del bachillerato de Letras por parte de alumnos a los que se considera “muy capaces” (“qué lástima”, “se ha cerrado puertas” se dice sin mucho rubor del alumno listo que escoge la rama humanística). Las presiones familiares van en el mismo sentido y esa connivencia sociedad-tutor-familia no se oculta ni se disimula porque reproduce prejuicios bastante establecidos.

Un alumno talentoso pierde el tiempo o desaprovecha sus facultades si elige formación humanística. ¿Quieres saber qué piensa la mayoría? Yo cada año hago el mismo ejercicio cuando entrevistan a los alumnos que mejores notas han sacado en selectividad. Leo la prensa en busca de la pregunta tramposa y de la palabra prejuiciosa que solo se le hace a la alumna brillantísima que va a elegir Filología, Traducción o Historia del Arte. Da lo mismo qué periódico escojas. Allí está. El brillante estudiante de Humanidades siempre tendrá que dar una explicación y defender

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

su elección. Nadie le discute nada al que escoge Medicina o Física y Matemáticas. Un botón como muestra.

“Estoy muy contenta porque esta nota me permite estudiar lo que realmente quiero, un grado de Diseño en la Universidad Complutense de Madrid”, explica la estudiante con matrícula de honor. El año pasado, la nota de corte de esta licenciatura fue de 10,07 sobre 14. Cordelia aún no sabe qué pedirán este año, pero respira tranquila al saber que su media entre Bachillerato y Selectividad alcanza los 13,85 puntos sobre 14. Al preguntarle por qué ha decidido cursar una carrera con pocas salidas profesionales, contesta rotundamente: “Soy una chica de Humanidades y quiero estudiar lo que me apasiona, que son las bellas artes y el diseño. Ya buscaré las salidas profesionales cuando llegue el momento”.

Lo mismo opina Gemma Muñoz, la estudiante con la nota más alta en Selectividad de Cataluña (9,9 sobre 10). Gemma ha cursado el Bachillerato de Humanidades en el IES público Montilivi de Girona. “Si he sacado tan buena nota es porque me motivaba todo mi tiempo a las materias que me gustaban”, defiende.⁷⁷

⁷⁷http://sociedad.elpais.com/sociedad/2013/07/15/actualidad/1373896329_824138.htmldedicar.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

3. Entrevista a Assumpció Vaquer, professora de Llengua catalana de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

De fet, com que no entenc gaire d'entrada el perquè d'aquest terme, *humanitats*, a mi em continua semblant adequada la divisió que es feia anteriorment a la seva aparició, *ciències i lletres*. Dit això, per a mi, tret de matemàtiques, les altres disciplines que cites (Filosofia, Música, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec, Geografia, Arts escèniques i Psicologia), les inclouria en el grup de *lletres*. També la *psicologia*? Doncs sí, tot i que té interferència de la medicina, és clar.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Des del moment que tant aquestes dues llengües com les cultures llatina i grega són la base, l'origen de les nostres, la importància queda clara i em sembla imprescindible que els estudiants en tinguin nocions en una edat que no hauria d'excedir els 14 anys.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

La resposta va en la mateixa direcció que l'anterior. No podem oblidar ni obviar la tradició literària, la lectura dels clàssics per poder entendre on som i per què.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Sí, i tant, però jo no atribuiria aquesta qualitat estrictament a les humanitats. L'estudi de les matemàtiques afavoreix l'exercici del raonament, per tant, pot contribuir a formar l'esperit crític de la persona tant com les humanitats.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Sí. D'entrada, hi ha una oposició de tractament, des de la societat i des de les organitzacions de l'educació dels joves, en tots o la majoria dels països. No obstant, tal com he dit abans, les interferències hi són ben clares, no només en el cas citat (*psicologia*), sinó també en medicina, per exemple.

- **Vas notar certa pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

No, gens. Recordo que el meu pare s'havia entusiasmat amb la meua idea d'estudiar matemàtiques, i es va sorprendre en dir-li que em matricularia a Filologia, no obstant es va mostrar

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

respectuós i, a la llarga, em sembla que en va estar molt content. Dels meus companys, amics, familiars..., mai en vaig percebre cap menyspreu ni recel.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

En el món de l'ensenyament, sí. Hi ha un tracte francament discriminatori. Ha minvat molt la importància que es dóna a les disciplines del sector de *lletres* (continuo amb aquesta denominació) en detriment sobretot de les noves tecnologies, que, per altra banda, s'ensenyen no com a eina que són, sinó com a disciplina en si. Gran error.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Se'm fa difícil respondre. Sé què en pensa la gent del meu entorn, que la majoria pertany al món de les humanitats o és gent que hi mostra una gran sensibilitat. Amics que han fet estudis i exerceixen professions tècniques són grans lectors, aficionats al teatre i a la música... i n'admiren els professionals que s'hi dediquen.

Crec que la preferència de molts pares perquè els fills triïn estudis relacionats amb el món de la ciència i de la tecnologia respon més als ingressos que creuen que podran obtenir en l'exercici de les futures professions, o simplement amb la facilitat que creuen que tindran per trobar feina, que no pas a un menysteniment del món de les lletres.

4. Entrevista a Manel Temprado, professor de Religió de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Jo et diria que cap. Ni Literatura, ni Història, ni Filosofia, ni Música, ni Història de l'art... Perquè considero que les disciplines com a tal són totalment independents les unes de les altres i no conformen cap gran grup conegut com "Humanitats".

- **Com definiries *Humanitats*?**

Avui en dia, el concepte *Humanitats* és buit de contingut. És cert que podríem pensar que hi ha una categoria anomenada *Humanitats*, que té unes subbranques que serien aquestes que tu proposes. És cert que jo vaig fer el grau d'*Humanitats* i vaig cursar matèries com literatura castellana, catalana, història, història de l'art... Un resumet molt petit de cada una de les disciplines, agafades d'una manera una mica escèptica, i al final tenies una mena de "bagatge", però que en realitat no era res de l'altre món. Però jo crec que efectivament cap de les anteriors disciplines formen part d'*Humanitats*. Com a molt, jo rescataria aquest terme com una mena d'adjectiu, és a dir, la Filosofia és una disciplina acadèmica pròpia del món de les *Humanitats*? Bé, en aquest sentit sí, però disciplina humanística com a tal, no. La "Ciència" com a tal tampoc existeix. Hi ha un pensament científic, diferent per a cada una de les disciplines científiques. Hem de ser molt curosos a l'hora de referir-nos a aquestes megadisciplines i, sobretot, amb el terme d'*Humanitats*. Aquesta buidor que comentava anteriorment ve donada perquè les *Humanitats* han anat perdent pes, a favor de la Ciència. Però parlar de l'auge de les ciències, del pensament científic... també és molt perillós, ja que hi ha moltes ciències, i molt diferents entre elles. Les Matemàtiques és una ciència, purament teòrica, i no és igual que la Química, que necessita una experimentació. Per tant, estàs parlant de dos mons diferents, de dos paral·lelismes totalment diferents. I, de la mateixa manera, englobar filosofia i literatura és erroni, ja que són dues matèries totalment diferents, no cerquen el mateix. Què tenen en comú? Que es redacten; l'escriptura.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

La importància que s'atorga a les matèries de llatí i grec, actualment, és nul·la. I es pot veure en la matrícula d'aquest institut en aquestes matèries, negativa, exponencialment negativa, cada vegada s'hi apunten menys alumnes. I això és un problema. Jo l'hi donaria un pes molt més important. Moltes vegades es pensa que el raonament matemàtic és un raonament que cal treballar moltíssim i, per aquest motiu, es presenta a tots els cursos de l'ESO i de Batxillerat, a no

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

ser que en cursis un d'Humanitats o d'Artístic. Però aquest raonament lineal i aquesta lògica també es poden treballar mitjançant el grec; una llengua, com el llatí, declinada, però molt més complicada. I el que s'aconsegueix amb l'ensenyament de Matemàtiques a l'ESO es podria aconseguir mitjançant el Grec. I, potser, amb millors resultats. Actualment hi ha l'oferta d'una matèria que s'anomena "Cultura clàssica" a 3r d'ESO. Ara bé, hi ha algú en aquest institut que la cursi? La resposta és no. I, en canvi, sí que cursen Emprenedoria. El cert és que no sé què hi veuen, els alumnes, a Emprenedoria que no tingui Cultura Clàssica. Jo crec que sí que s'hi haurien d'apuntar perquè veurien i estudiarien les seves fonts culturals, la seva pròpia tradició cultural. Nosaltres tenim una tradició que beu de dues fonts, una de clàssica, pròpia del món grecoromà, i una de judeocristiana. No obstant, els alumnes actualment no estudien ni Religió ni Cultura Clàssica. Estan perdent el terra sobre el qual descansen els propis peus de la tradició i, per tant, s'estan perdent ells mateixos. L'únic que estem aconseguint és destrossar el món cultural en el qual vivim. Què ens depara el futur? En el fons no ho sabem. Probablement una gran economia de mercat, en la qual no hi hagi rerefons cultural bàsic. En aquest futur, algú pot anar a Atenes, comprar el "Partenó", tirar-lo a terra, i construir un nou "Partenó" que serà un centre comercial, ja que l'objectiu és guanyar diners i a mi m'han ensenyat a l'escola que he de ser emprenedor i ser el primer a tenir la idea. Però potser a ningú se li havia acudit perquè comprenien la importància de conservar la història i les arrels culturals. Si això es perd, el món que actualment coneixem es perd també.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

En parlar de les dues tradicions en les quals descansa la cultura occidental actual, hem fet esment de la tradició grecolatina i de la judeocristiana, que seria pròpiament bíblica. Segons el meu punt de vista, si hem de mantenir el rerefons cultural necessitem aquests estudis literaris, que jo crec que també s'estan perdent. Cada vegada més, la publicació d'obres pròpies de les dues tradicions que hem comentat s'està perdent. A Espanya, a diferència de França, Itàlia i grans països d'Europa, hi ha poques traduccions bilingües dels pensadors grecs i llatins. En català existeix la Bernat-Metge. I per què és important una edició bilingüe? És important perquè tu, encara que no tinguis ni idea de llatí o grec, pots buscar la paraula que sempre es tradueix per termes similars, pots aprendre una mica de la llengua i t'adones que no et pots quedar mai només amb la traducció. Has de ser molt conscient que el que estàs llegint és una traducció d'una obra que fa referència a un context cultural. Si això es perd, estàs pressuposant que pots arribar a entendre una altra tradició cultural des del teu punt de vista. Des d'un punt de vista filosòfic és molt perillós, ja que

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

t'estàs enganyant a tu mateix. Per tant, s'ha de potenciar moltíssim la tradició literària, s'han de fer estudis i, sobretot, traduccions bilingües.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Si considerem que el terme "Humanitats" és buit de contingut, tampoc afavoreixen un esperit crític. Ara bé, les disciplines que hem comentat que podríem agrupar sota aquest terme, sí. La Filosofia, per exemple, sí que desperta l'esperit crític perquè versa sobre el coneixement objectiu de si mateixa, contesta a les preguntes que ens fem sobre la realitat i es preocupa pel sentit de la realitat, el sentit de les coses. Aquest qüestionar constantment la realitat és el que desperta l'esperit crític.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

L'oposició entre lletres i ciències és un discurs fàcil d'entendre. Les disciplines de lletres són aquelles que es redacten, i les disciplines de ciències són aquelles que usen un llenguatge científic o matemàtic per expressar el que vols argumentar. Jo no crec que existeixi realment una oposició entre lletres i ciències. Una de les especialitats de la Filosofia és, per exemple, la Lògica, el fonament de les Matemàtiques. I hi ha molts filòsofs que es dediquen a aquest camp, que és molt a prop del de les Matemàtiques. Potser sí que hi ha una diferència, i és en l'adopció del mètode científic i la no-adopció del mètode científic. Literatura i Filosofia no són disciplines que adoptin el mètode científic. D'altres, sí. Geografia, Història... Història de l'Art ho veig més difícil, però hi ha qui creu que també. Jo penso que Història de l'Art, com Filosofia, és una matèria molt transversal. La matèria comuna a tots els batxillerats sempre ha estat Filosofia, i Història de l'Art era pròpia de l'humanístic. Jo, que sóc de Filosofia, considero que es podria substituir la matèria d'Història de l'Art per Filosofia com a matèria comuna, ja que Filosofia és un pensament molt abstracte, i hi ha gent que no hi té tant d'interès, i amb la Història de l'Art, pots arribar al mateix pensament des de l'obra d'art, que és sempre una recreació del passat, i tu veus aquesta obra d'art des del futur. Estàs descobrint el passat, estàs descobrint el present, i les dades més concretes que corresponen a la matèria.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

Quan vaig voler fer Filosofia, evidentment tothom em deia que era una tonteria, que era perdre el temps perquè no tindria feina, que no em guanyaria la vida, i que no faria absolutament res. Però bé, això depèn de les ganes de cadascú i, com diuen, de la vocació. Si tens clares les teves idees pots fer el que et proposis. Evidentment et diuen que el món laboral relacionat amb la Filosofia és complicat, però complicat no vol dir impossible. És més, si una cosa és complicada i te'n surts vol

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

dir que hauràs guanyat el doble. Jo pròpiament no m'hi dedico, però si no hagués fet Filosofia potser no seria aquí. També és veritat que molts companys que van iniciar Filosofia s'han perdut pel camí, i no han trobat feina o ho han deixat a mitges. I quant a la decisió de cursar el grau d'Humanitats ja va ser una decisió que vaig prendre quan era més gran, i va ser purament laboral. No hi havia places de Filosofia i vaig pensar de fer Humanitats per tal d'ensenyar Història. I vaig fer Humanitats per això, ja que et donava la possibilitat de poder ensenyar Història a secundària. I a l'hora de fer Humanitats em va ser de molta ajuda tot el bagatge de Filosofia, i ho vaig trobar força fàcil, ja que havia llegit bastant, havia redactat bastant, havia argumentat bastant, i a l'hora de fer les assignatures d'Humanitats, que era un *poti-poti* de les disciplines que comentàvem abans, em va costar menys.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Considero que sí que hi ha una crisi d'aquelles matèries que no consideren el mètode científic com un mètode vàlid de treball. La matriculació en Filosofia, Història, filologies... actualment és molt baixa. Hi ha una davallada de l'interès públic per aquestes disciplines, que han intentat adoptar un criteri mercantilista per fer-se veure més i tenir més prestigi i, en conseqüència, han perdut el seu esperit crític, han destrossat la seva pròpia consistència.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

La majoria de la gent no s'ho ha preguntat o, simplement, tenen una opinió donada per un altre. Pensen que són un conjunt de disciplines que no serveixen per a res, que no ajuden al benefici personal ni al *progrés* del país. És més, moltes persones pensen que si desapareguessin les Humanitats el món seguiria igual.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

5. Entrevista a Pilar Donatiu, professora de Matemàtiques de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Literatura, Història, Filosofia, Història de l'Art, Crítica literària, Llatí, Grec i Geografia.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Ho podríem definir com tot aquell conjunt de disciplines que estudien el comportament, la condició i la interacció de l'ésser humà. D'aquí el terme *Humanitats*.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

Desgraciadament el paper d'aquestes cada cop és menor, per diferents motius, tot i que bàsicament de caire polític, ja que són aquests qui dissenyen aquest currículum. Més gran ja que aquestes dues ens ensenyen la procedència de molts dels mots que fem en el nostre dia a dia, i sobretot en el nostre cas, que parlem una llengua romànica. Fins i tot clau pel nom científic de la flora i la fauna que ens envolta.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Vital per a la conservació d'una llengua, en especial d'aquelles llengües menors que moltes vegades haurien desaparegut sense l'existència d'aquesta tradició literària.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Sense cap mena de, sí. Com ja he comentat a la definició d'*Humanitats*, a l'alimentar-se de moltes disciplines, fa que tinguis un coneixement ampli de la societat i això et proporciona moltes eines per decidir i manifestar el que està bé i el que no.

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

Una oposició, crec sincerament que no. Simplement, abasten diferents camps que normalment no es trepitgen, sinó que de vegades fins i tot col·laboren. Potser és més la societat, la que crea de manera irracional un enfrontament que no hauria d'existir.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

En el meu cas, no. Sempre vaig tenir molt clar el que volia estudiar i ningú em va forçar a res.

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Una mica sí, pel fet que les carreres de ciències tenen una millor sortida pel que fa a l'àmbit laboral. Amb les de humanitats estàs més limitat.

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

En una societat que la majoria de vegades prioritza la sortida laboral, sí que podríem dir que una part de la gent no veu una utilitat immediata a les humanitats, per la qual cosa, moltes persones potser no veuen la necessitat d'estudiar-les.

6. Entrevista a Joan Oliva, professor de Matemàtiques de l'INS Serrallarga

- **Quines de les disciplines següents consideres que s'agrupen sota el nom d'*Humanitats*?**

Jo entenc que Humanitats serien només Filosofia i Matemàtiques. I Literatura, Història, Història de l'Art, Música, Arts Escèniques, etc., les considero "Cultura i arts". Els pensadors grecollatins eren efectivament filòsofs i matemàtics, i les Humanitats vénen al capdavant d'aquí.

- **Com definiries *Humanitats*?**

Les Humanitats són pensament crític en estat pur. Pensar i no conformar-se amb la realitat que tens davant, sinó a interpretar-la d'una altra manera i trobar-hi respostes.

- **Quina importància creus que tenen les matèries de llatí i grec en el currículum escolar?**

En el sistema educatiu actual no els donen cap importància. Quan jo estudiava, el Llatí era obligatori, tant per als estudiants de Lletres com per als de Ciències. Haig de confessar que m'agradava molt, i quan ja he exercit de professor, sempre he comprovat que els alumnes que treuen bona nota de Matemàtiques són els mateixos que treuen bona nota de Llatí. Per tant, considero que és una llàstima que el Llatí s'estudiï menys avui en dia, i sigui una matèria optativa a l'ESO. Des del meu punt de vista, un alumne hauria de fer Llatí o Grec perquè són les llengües que feien servir els pensadors i perquè són un entrenament i un exercici mental, de la mateixa manera que ho són les Matemàtiques.

- **Quin valor consideres que té l'estudi, l'edició i el manteniment de la tradició literària?**

Són realment importants. A mi el que em sorprendria és que arribés un moment en què es deixés d'editar i mantenir la tradició literària.

- **Creus que les humanitats afavoreixen la formació d'un esperit crític?**

Sí, és clar, afavoreixen la formació d'un esperit crític perquè ajuden a pensar. L'única manera de ser crític és qüestionar-se la realitat i tot allò que ens arriba a través dels mitjans, de les autoritats...

- **Creus que existeix una oposició entre lletres i ciències?**

No, jo crec que no. El que sí que crec és que l'estructura mental d'un estudiant de Ciències és diferent de la del de Lletres, però que no necessàriament són incompatibles. Jo vaig tenir una alumna que treia excel·lents alts de Matemàtiques, després va estudiar periodisme i ara treballa a

De què parlem quan parlem d'*Humanitats*?

Catalunya Ràdio. Abans aquesta oposició no hi era. Però actualment ens trobem amb alumnes que treuen molt bona nota de Ciències i les Lletres les suspenen, o al revés. I ara fins i tot hi ha cert conflicte entre els professors.

- **Vas notar pressió social a l'hora de decidir què estudiar?**

En absolut. Abans no hi havia aquesta pressió social que hi ha actualment. Abans estudiaves perquè t'agradava estudiar, i estudiaves el que t'agradava estudiar.

- **Consideres que actualment hi ha una crisi de les humanitats?**

Sí, però és que també hi ha una decadència dels valors. I si la gent no té valors i no donen importància a les coses que realment en tenen, quina importància donaran a les Humanitats? Quan veus que el canal televisiu que té més audiència és *Telecinco*, ja ho entens tot. A una persona que miri, per exemple, *Hombres, mujeres y viceversa*, què li interessarà de les Humanitats?

- **Què creus que pensa la majoria de la gent envers les humanitats?**

Jo crec que no saben ni què és. No s'ho plantegen. Ja no interessa tot allò que necessiti certa reflexió. La gent no vol pensar, potser perquè s'adonaran de la realitat en la qual viuen i ja no seran tan feliços com ho són ara.